

Utlåtande 2014:5 RVII (Dnr 325-577/2013)

Familjehemsvård för barn och ungdom - riktlinjer för handläggning och dokumentation

Förslag till reviderade riktlinjer från socialnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdom godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet med undantag av stycke 2 på sidan 34 i bilaga 2 till utlåtandet som utgår (se markering).

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

De gällande riktlinjerna för stadens familjehemsvård av barn och ungdomar antogs av kommunstyrelsen år 2004. En rad nationella utredningar har berört området under de senaste åren och riksdagen beslutade den 22 november 2012 om ändringar i främst socialtjänstlagen i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Ändringarna beslutades träda i kraft den 1 januari 2013.

Socialnämnden har arbetat fram ett förslag till reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar. Föreslagna riktlinjer omfattar bland annat tydliggörande av barnperspektivet, rutiner för tillsyn samt rutiner för uppföljning efter placering och utredning av familjehem.

Beredning

Ärendet har initierats av socialnämnden och remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadsledningskontoret anser att insatser för att stärka kvaliteten i stadens familjehem är en angelägen och viktig fråga. Under de senaste åren har det genomförts en rad nationella utredningar och lagändringar som bland annat förstärkt barnens perspektiv och inflytande och satt ökat fokus på rutiner för tillsyn, uppföljning och utredning av familjehem.

Utbildningsnämnden anser i stort att förslaget till reviderade riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdomar är bra. Nämnden yttrar sig över de delar i förslaget som avser skola/utbildning.

Bromma stadsdelsnämnd anser att förslagen till förändringar i riktlinjerna i huvudsak är bra och väsentliga. En fråga att på sikt ta ställning till, kan vara hur riktlinjerna kan utformas för att var ett så bra stöd som möjligt och förenkla handläggarnas arbete.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att den överordnade principen är den om barnets bästa. Det kan inte fastställas objektivt utan är resultat av en bedömning i varje enskild situation; vetenskap och beprövad erfarenhet ska beaktas, närståendes och professionellas kunskap om barnet ska inhämtas samt det som barnet/ungdomen själv ger uttryck för ska det tas hänsyn till.

Farsta stadsdelsnämnd anser att vad gäller den förstärkta tillsynen är det välkommet för att säkerställa att missförhållanden upptäcks och att barnet fortlöpande får framföra sina åsikter.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att de föreslagna förändringarna i riktlinjerna är generellt positiva, men konstaterar att de krav som ställs i den nya lagstiftningen är svåra att genomföra utan att socialtjänsten får resurser till att öka kvaliteten i familjehemsvården.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd anser att de reviderade riktlinjerna ger en ambitiös bild av hur familjevårdsarbetet ska bedrivas i staden. Det finns också höga förväntningar från såväl medborgare som politiken när det gäller arbetet med utsatta barn och ungdomar. Förväntningarna är också höga hos de som arbetar inom området.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att många av huvuddragen i förändringarna av riktlinjerna och i lagstiftningen ställer ökade krav på förvaltningen i form av personalresurser vilket bör beaktas vid medelstildelning.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att förslaget till nya riktlinjer är bra. De föreslagna riktlinjerna är tydligt formulerade och ger en bra vägledning i arbetet med familjehem och placerade barn.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att ambitionsnivån för kvaliteten i familjehemsvården har ökat de senaste åren, vilket nämnden anser är bra. För att möta de nya och högre kraven har stadsdelsnämnden också successivt anpassat sin organisation och sitt arbetssätt.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att det är positivt att de nu gällande riktlinjerna för familjevård för barn och ungdom revideras och att de beskrivna förtydligandena görs.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att förslaget innehåller viktiga förändringar när det gäller att lyfta fram barns rättigheter och perspektiv. Det gäller rätten till delaktighet, stabilitet, utökat antal besök från socialtjänsten, möjligheten till oanmälda hembesök i familjehemmet, uppföljning av skolgång och hälsovård samt rätt till eftervård.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att förslaget i sin helhet är positivt. Ett förstärkt barnperspektiv och vikten av att göra barn delaktiga i hela handläggningsprocessen är viktigt.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att förtydligandet av vikten av att göra barn delaktiga genom att ge dem information på ett sätt som de förstår är välkommet. Att dokumentera hur, när och vilken information barnet har fått och lyfta svårigheterna med hur man kan kontrollera att ett barn verkligen har förstått informationen är viktigt.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna poängterar socialtjänstens ansvar att samordna och följa upp barnets skolgång och hälsa. Detta fråntar dock inte andra huvudmän så som landstinget och utbildningsnämnden ansvar utifrån sina verksamhetsområden.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna är väl utformade och att det är bra att de utvecklar flera områden som tidigare var otillräckligt belysta.

Mina synpunkter

Ett av våra viktigaste uppdrag i Stockholms stad är att ge stöd och insats till barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa. När en familjehemsplacering blir aktuell är det oerhört viktigt att processen utgår från barnets bästa och att barnen själva får vara delaktiga i de beslut som fattas. Stadens målsättning är att barnperspektivet alltid ska beaktas och att barnens rättigheter ska säkerställas i enlighet med FN:s barnkonvention.

Alla hem som avser att ta emot barn för stadigvarande vård eller tillfälligt, så som jourhem, ska vara utredda av socialnämnden. Vikten av att öka stabiliteten för barn genom adoption eller vårdnadsöverflyttning tydliggörs samt, om placeringen bedöms vara kortsiktig, riktade insatser till vårdnadshavaren.

I och med de nya riktlinjerna får barnet en egen socialsekreterare som alltid ska handla i barnets intresse. Det är viktigt att barnen får en vuxen som de har god kontakt med, eftersom att det är en förutsättning för att eventuella missförhållanden ska komma fram. För barn och unga som behöver familjehemsplacering är det av stor vikt att familjerna som de placeras i kan erbjuda ett tryggt och stabilt boende. I riktlinjerna skärps tillsynen av familjehemmen, alla barn ska besökas minst fyra gånger per år och oanmälda besök i familjehem ska kunna göras. Det förtydligas också att alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning för att bli godkända som familjehem för stadigvarande vård och få arvode. De familjehem och jourhem som avses anlitas för vård av barn ska erbjudas den utbildning som behövs.

Familjehemmen ska också genom avtal förbinda sig att delta i fortbildning.

En god skolgång är viktig för alla barn. I riktlinjerna förtydligas skolhuvudmannens skyldigheter och socialtjänstens rätt att ställa krav på skolan vid placering av ett skolpliktigt barn. Skrivningarna om åtgärdsprogram i skolan utgår, bland annat på grund av att det tillkommit ny lagstiftning på området. Under hösten 2013 reviderades stödmaterialet för samverkan mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan och i detta framgår uppdrag och ansvar med hänvisning till gällande lagstiftning.

Sammantaget ger dessa riktlinjer bättre förutsättningar för att höja kvaliteten på familjehemmen och säkra att barn och unga som farit illa får en tryggare tillvaro.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Förslag till reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarråden Karin Wanngård, Roger Mogert och Tomas Rudin (alla S) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Att i huvudsak besluta enligt borgarrådets förslag till beslut
2. Att därutöver anföra följande

Det är ett framsteg att nu reviderade riktlinjer tas fram när det gäller familjehemsvård av barn och ungdomar.

Det är lovvärt att bestämmelserna om socialsekreterare och barn i familjevård skärps.

Syftet är bland annat att barnet ska få ha en egen socialsekreterare under hela tiden vården pågår. Barnperspektivet måste alltid genomsyras i kontakter och beslut på välfärdskontoret.

Det innebär att barnens väl och framtida möjligheter till ett gott liv måste prioriteras och vara vägledande för samtliga överväganden som görs. Barnets egna behov av stöd ska utredas i anslutning till traditionell biståndshandläggning.

Att sätta barnets bästa i centrum är en rimlig målsättning, tyvärr kan Stockholm idag inte leva upp till detta vilket är beklagligt. En orsak är de genomförda nedskärningar gör att personalen går på knäna. En rad enkäter med professionen visar att så är fallet. Stadens egen granskning visar att det får konsekvenser. När man läser Granskning av sociala barnvården vid Rinkeby-Kista och Enskede-Årsta-Vantör, Dnr 1.3-667/2012 blir detta tydligt. Granskningen är genomförd av stadens socialtjänstinspektörer som kommer med en rad kritiska synpunkter.

I Rinkeby-Kista fann inspektörerna att rättsäkerheten påverkades av att en tredjedel av utredningarna saknade beslut om förlängning av utredningstiden. Yttermera påverkades rättsäkerheten av att tiden för förhandsbedömningarna inte kunde hållas.

I Enskede-Årsta-Vantör fanns en tillgänglighetsproblematik som påverkades av den snäva bedömning som tillämpades vid förhandsbedömningarna och ställningstagandet att inte inleda en utredning. Det visar sig även att vid föreslagna insatser så motsvarade inte dessa de behov som framkommit vid utredningen. I Enskede-Årsta-Vantör riskeras rättsäkerheten av att förhandsbedömningarna har en tendens att bli omfattade och tiden inför ställningstagandet överskreds. Det har till och med saknats skriftligt beslutsunderlag i några av ärendena som granskats.

Det är bra att man har regler som sätter barnets bästa först, men utan resurser så är det svårt att se hur man kan leva upp till dessa reglers intentioner.

Vi vill dock särskilt lyfta att förslaget ska tas fram utifrån Barnkonventionens artikel 12, som inte är nämnd i texten. Den handlar inte bara om barns och ungdomars rätt att bli hörda, utan även att de, utifrån ålder och mognad, också har rätt till ett inflytande när det gäller förhållanden som påverkar deras liv. Detta måste även gälla om det skulle bli aktuellt med ett skolbyte. Här måste tas hänsyn till valfriheten när det gäller att välja skola.

Utbildningsförvaltningen har invändningar emot förslaget att ett åtgärdsprogram ska tas fram om en elev som byter hem också behöver byta skola. Vi respekterar lagens skrivningar när det gäller vem som ska besluta om en åtgärdsplan ska skrivas, men vill ändå peka på vikten av att den mottagande skolan får den information skolan behöver, för att kunna göra ett bra jobb, vare sig eleven anses behöva särskilt stöd eller

inte. Och den informationen behöver inte ens alltid vara skriftlig. Här blir det också mycket viktigt att eleven och vårdnadshavaren får säga sitt.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. i huvudsak enligt förvaltningens förslag.
2. att socialnämnden ett år efter ikraftträdandet ska redovisa en uppföljning av hur de nya riktlinjerna följs runt om i staden
3. att också säga följande

FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar. Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12 om barns rätt till inflytande. Barn har dels rätt att få sin röst hörd, dels också rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutas om hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka.

Det framgår inte heller på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Detta borde ha dokumenterats i så fall. Ärendet borde även ha remitterats till organisationer som finns för barn i social utsatthet, exempelvis föreningen Maskrosbarn, Trygga Barnen och Bris.

När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig mycket längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt det är möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och en av de främsta skyddsfaktorerna är att det går bra för barnet i skolan.

Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, exempelvis att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser. Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore det rimligt att nämnden får en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna runt om i staden.

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdom godkänns enligt bilaga 2 till utlåtandet med undantag av stycke 2 på sidan 34 i bilaga 2 till utlåtandet som utgår (se markering).

Stockholm den 15 januari 2014

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Anna König Jerlmyr

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Karin Wanngård, Roger Mogert och Tomas Rudin (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Riktlinjer godkänns i huvudsak enligt föredragande borgarrådets förslag
2. Dessutom vill jag framföra följande.

Samhället har länge brustit i ansvaret för skolgången och hälsan hos familjehemsplacerade barn och unga, som är en högriskgrupp för somatisk och psykisk ohälsa såväl före, under som efter placeringen. Det är därför helt nödvändigt med nya riktlinjer, som i stort är ambitiösa även om de borde varit vassare när det gäller hälsa, skolgång och funktionsnedsättning. Om riktlinjerna ska kunna implementeras fullt ut, krävs rejält utökade resurser och att den hårt ansträngda socialsekreterarkåren får bättre arbetsförhållanden så att personalomsättningen minskas. Möjligheterna för de sociala delegationerna att följa hur riktlinjerna fullföljs måste uppmärksammas, eftersom antalet sociala ärenden varierar stort mellan stadsdelsnämnderna.

Vänsterpartiet har i en motion tidigare pekat ut en rad åtgärder för att bättre tillgodose varje placerat barns hälsobehov. Det är utmärkt att de nya riktlinjerna tillgodoser de flesta förslagen i motionen. Vad vi saknar nu är införandet av metoder och rutiner för årliga skriftliga forskningsbaserade riskbedömningar sannolikheten av sammanbrott i placeringen av varje enskilt barn, alternativt årliga bedömningar av stabiliteten i placeringen. Staden bör verka för att standardiserade bedömningsinstrument inom detta område blir ett utvecklingsområde hos Socialstyrelsen och att det provas om det kan integreras med BBIC-materialet. Vi menar också att staden och landstinget nog måste följa behovet av tydligare ansvar för placerade barns psykiska ohälsa, i synnerhet neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Rätten till habiliteringsinsatser för placerade barn med funktionsnedsättningar måste säkras. Dessutom krävs bra samverkan mellan landstingen, eftersom de flesta barn placeras utanför länet.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för placerade barn är hur de lyckas i skolan. Skolmisslyckanden är en nyckel till att förstå ogynnsam utveckling. Omvänt har frånvaron av skolmisslyckanden visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling. Placerade barn underpresterar ofta i skolan trots normalbegåvning. De har som grupp väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga. När samhället beslutat att barn inte kan leva med sina vårdnadshavare har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar. Utbildningsnämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna måste därför gemensamt säkra de placerade barnens rätt inte bara till utbildning utan också till maximal kunskapsutveckling. Riktlinjerna kunde ha varit mer utförliga på denna viktiga punkt. Vi menar också att den avlämnande skolan vid familjehemsplaceringar generellt ska göra en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

Slutligen vill vi hänvisa till Funktionshindersmannens årsrapport som tar upp behovet av utökad utbildning för familjehem som har barn med funktionsnedsättningar. Familjehem enligt LSS är inte med i SkolFam som ska se till placerade barns behov av utbildning. Ökade satsningar på dessa familjehem gör det lättare att rekrytera erfarna familjehem enligt LSS.

Remissammanställning

Ärendet

De gällande riktlinjerna för stadens familjehemsvård av barn och ungdomar antogs av kommunstyrelsen år 2004. Under åren som följt har familjehemsvården återkommande varit föremål för granskningar från olika håll och revidering av riktlinjerna har påbörjats i omgångar.

En rad nationella utredningar har berört området under de senaste åren och riksdagen beslutade den 22 november 2012 om ändringar i främst socialtjänstlagen i syfte att stärka stödet och skyddet för barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Ändringarna beslutades träda i kraft den 1 januari 2013.

Socialnämnden har arbetat fram ett förslag till reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar. Föreslagna ändringar i riktlinjerna bygger på nationella utredningar och lagändringar, främst i socialtjänstlagen. FN:s barnkonvention är också en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna.

Föreslagna riktlinjer omfattar bland annat tydliggörande av barnperspektivet, rutiner för tillsyn samt rutiner för uppföljning efter placering och utredning av familjehem.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 mars 2013 följande.

1. Socialnämnden godkänner förslaget till revidering av nuvarande riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen för vidare befordran till kommunfullmäktige.

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Inger Stark (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Marie Ljungberg Schött m.fl. (M), ledamoten Ann-Katrin Åslund (FP), ledamoten Stina Bengtsson (C) och ledamoten Ewa Samuelsson (KD), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Bengt Roxne m.fl. (S), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Socialförvaltningen gjorde en översyn av riktlinjerna för familjehemsvård av barn och ungdomar efter BUSS-utredningen (SAN mars 2009). Under samma tid har arbetet med att stärka skyddet och stödet för barn och unga pågått på nationell nivå. Barnskyddsutredningen kom med sitt betänkande "Lag om stöd och skydd för barn och unga (LBU)" (SOU 2209:68) i juli 2009. Vanvårdsutredningen presenterade i januari 2010 sin delrapport, "Vanvård i social barnavård under 1900-talet". Vanvårdsutredningen presenterade sitt slutbetänkande "Vanvård i social barnavård" (SOU 2011:61) i september 2011. En direkt följd blev att regeringen tillsatte Upprättelseutredningen som fick i uppdrag att föreslå hur upprättelse för dessa människor skulle kunna utformas.

Upprättelseutredningen överlämnade sitt betänkande till regeringen i februari 2011. Förslagen handlade om en process i tre delar; ett erkännande av det som hänt och en ursäkt, compensation till dem som utsatts samt åtgärder för att förhindra upprepning. Socialstyrelsen fick efter dessa utredningar ett regeringsuppdrag att se över stödet och skyddet för barn och unga i samhällsvård. Socialstyrelsen slutrapporterade sitt uppdrag till regeringen i juli 2012 och regeringen beslutade om "Föreskrifter och allmänna råd för socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende" (SOSFS 2012:11) som trädde i kraft 1 oktober 2012.

I regeringsuppdraget ingick förutom att ta fram föreskrifter att ta fram en handbok till socialtjänsten, "Barn och unga i familjehem och HVB", en vägledning för placerade barns skolgång och hälsa, en standardiserad bedömningsmetod för bedömning och rekrytering av familjehem ("BRA-fam") samt ett utbildningsmaterial till jour- och familjehem ("Ett hem att växa i"). Handboken och vägledningen publicerade i januari 2013 och de två andra publikationerna publiceras senare under 2013.

Riksdagen beslutade den 22 november 2012 om ändringar i SoL (Socialtjänstlagen), LVU (Lagen om vård av barn och unga) och OSL (Offentlighets och sekretesslagen), "Stärkt stöd och skydd för barn och unga" (prop. 2012/13:10). Ändringarna beslutades träda i kraft den 1 januari 2013. Stora delar av regelverket från Socialtjänstförordningen (SFS 2001:937) avseende socialnämndens skyldigheter att följa upp vård av barn i familjehem och HVB har förts in i lag.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Förvaltningens synpunkter och förslag

I det följande redogör förvaltningen för huvuddragen i de föreslagna

förändringarna av riktlinjerna och förändringar i lagstiftningen.

Ett förstärkt barnperspektiv

Vikten av att göra barn delaktiga genom att ge dem information och lyssna på barnens egna synpunkter har förtydligats i hela handläggningsprocessen. Synen på barn som subjekt har förstärkts och behovet av att barn får information på ett sätt som de kan förstå, oavsett ålder, har understrukits. Kraven på att dokumentera hur, när och vilken information som barnet fått har förtydligats. I ändringarna i SoL har 1 kap § 2 SoL fått en förändrad ordalydelse som understryker att det är barnets bästa som ska vara avgörande vid beslut om vård- eller behandlingsinsatser för barn.

Det har införts en ny bestämmelse i 11 kap. 10 § första stycket SoL om barnets rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet. Syftet är att tydliggöra barnets rätt att komma till tals. Barn ska vidare ha rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet oavsett om socialnämnden anser att det tillför utredningen något. Därför har gällande bestämmelser i 11 kap. 10 § andra stycket SoL och 36 § tredje stycket LVU ändrats. Tidigare föreskrevs att barn som är yngre än 15 år bör höras om det är till nytta för utredningen och det kan antas att barnet inte tar skada av att höras. Efter ändringen ska det inte längre vara möjligt att underlåta att höra barnet med hänvisning till att detta inte skulle vara till nytta för utredningen.

Barnets socialsekreterare

Det har införts en ny bestämmelse i 6 kap. 7 c § SoL om en särskild socialsekreterare för barn och unga. Bestämmelsen gäller i de fall vård ges i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende (HVB). Med hem för vård eller boende avses även särskilt ungdomshem enligt 12 § LVU (se 3 kap. 10 § socialtjänstförordningen).

Syftet med bestämmelsen är att garantera att det under hela den tid vården pågår finns en särskilt utsedd socialsekreterare som har att ansvara för kontakterna med barnet eller den unge. Det är socialnämndens ansvar att se till att en sådan socialsekreterare utses. Förvaltningen arbetar tillsammans med stadsledningskontorets it-avdelning för att detta ska bli möjligt att registrera i Paraplysystemet.

Om den särskilt utsedda socialsekreteraren slutar sin tjänst eller av annan anledning inte kan ansvara för kontakterna med barnet eller den unge ska socialnämnden genast utse en ersättare. Barnet eller den unge ska informeras om något sådant sker.

En god och förtroendefull kontakt med barnet eller den unge är en förutsättning för att eventuella missförhållanden ska kunna uppdagas. En viktig förutsättning för att kunna skapa denna kontakt är att barnet eller den unge vet vilken socialsekreterare som är ansvarig för kontakterna med just honom eller henne.

Rollen som barnets eller den unges socialsekreterare innebär framför allt att handla i barnets eller den unges intresse. Det betyder att denna person så långt det är möjligt ska ha en självständig ställning i förhållande till familjehemmet eller hemmet för vård eller boende, dvs. inte handlägga frågor som rör villkoren för uppdraget mellan socialtjänsten och vårdgivaren.

Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämplig utifrån barnets eller den unges behov och önskemål.

Förstärkt tillsyn

Socialstyrelsen har i de nya allmänna råden föreskrivit att barnet bör besökas minst fyra gånger per år. Regeringen skriver i förarbetena till ändringarna i SoL att regeringen inte i detta skede vill lagstifta om antalet besök men att regeringen avser att följa detta noga.

Förvaltningen föreslår i riktlinjerna att alla barn ska besökas minst fyra gånger per år samt att oanmälda besök i familjehem ska kunna göras. Nya familjehem informeras om denna möjlighet då de tecknar avtal. Barnets socialsekreterare åläggs att föra enskilda samtal med barnet. Om barnet vill ska detta ske på annan plats än i familjehemmet. Utveckling av Paraplysystemet krävs för att kunna följa och redovisa hur många besök som sker.

Stabilitet och långsiktighet

En ökad stabilitet och trygghet för placerade barn måste eftersträvas. Förvaltningen föreslår därför att utredningen som ligger till grund för ett beslut om vård i familjehem på ett tydligare sätt än vad som är fallet idag måste ta ställning till om placeringen av barnet ska vara långsiktig. I förslaget till reviderade riktlinjer tydliggörs vikten av att öka stabiliteten för barn genom adoption eller vårdnadsöverflyttning eller, om placeringen bedöms vara kortsiktig, riktade insatser till vårdnadshavare.

Bestämmelsen om överväganden 6 kap. 8 § SoL har ändrats på så sätt att socialnämnden en gång var sjätte månad ska överväga om vården fortfarande behövs och *hur vården bör inriktas och utformas*. Syftet med ändringen är att få ökad förutsägbarhet och en större öppenhet kring de bedömningar som görs i samband med att behovet av fortsatt vård övervägs.

Genom denna ändring blir det möjligt att låta övervägandet inbegripa frågan om det är möjligt att inom en rimlig framtid kunna återföreina barnet med sina föräldrar. Huvudregeln ska alltså vara att vården ska inriktas på en återförening. I vissa fall kan övervägandet emellertid leda fram till att en återförening inte är möjlig vid tidpunkten för övervägandet. Under sådana omständigheter kan det finnas behov av att, bl.a. utifrån de överväganden som gjorts beträffande vården, ändra utformningen av såväl vårdplan som genomförandeplan.

Vårdnadshavares rättigheter och skyldigheter

För att det ska bli möjligt att avgöra om ett barn ska vara långsiktigt placerad behöver verksamma insatser till barnets vårdnadshavare erbjudas. I förslaget till reviderade riktlinjer tydliggörs stadsdelsförvaltningarnas ansvar att erbjuda insatser för att förändra bristande föräldraförmåga, om vårdnadshavarna är villiga att ta emot en sådan insats. Efter tre år stadgar socialtjänstlagen att överflyttning av vårdnaden till familjehemmet ska övervägas. Stadsdelsförvaltningarna behöver erbjuda ett långsiktigt stöd till vårdnadshavarna/föräldrarna för att deras förmåga att fungera som förälder på avstånd ska upprätthållas.

Regeln om stöd till vårdnadshavare som fått sina barn placerade har funnits i SoL sedan tidigare. Bestämmelserna i 6 kap. 7 § fjärde punkten SoL ändras nu på så sätt att

bestämmelsen även kommer att omfatta vårdnadshavare vars barn är placerade i ett HVB. Vidare kommer bestämmelsen att omfatta *föräldrar* vars barn är placerade i ett annat enskilt hem (privatplacering), i ett familjehem, i ett jourhem eller i ett HVB.

För att en vårdnadshavare ska kunna hålla kontakten med sitt placerade barn krävs ibland resor till ett familjehem. I förslaget tydliggörs att dessa resor och andra kostnader som en vårdnadshavare kan ha i samband med ett planerat umgänge ska betalas av socialtjänsten, som ett led i stödet till barnet för att ett umgänge ska ske. En prövning av vårdnadshavarens ekonomiska förutsättningar kan behöva ske, men utgångspunkten måste vara barnets rätt till kontakt med sina vårdnadshavare/föräldrar.

Stöd till familjehem som blivit vårdnadshavare

I syfte att tydliggöra socialnämndens ansvar för råd och stöd till familjehemsföräldrar som blivit vårdnadshavare, har det införts en bestämmelse i 6 kap. 11 § SoL om att socialnämnden, i de fall vårdnaden av ett barn har flyttats över till en eller två särskilt förordnade vårdnadshavare som barnet tidigare varit placerat i familjehem hos, ska ge dessa råd och stöd.

Till skillnad från tidigare kan råd och stöd nu ges av socialnämnden i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen, om de särskilt förordnade vårdnadshavarna begär det.

I samband med vårdnadsöverflyttningen är det viktigt att nämnden noga diskuterar familjehemsföräldrarnas önskemål om fortsatt stöd. Placeringskommunen kan även behöva vara behjälplig med att förmedla kontakt med socialtjänsten i hemkommunen om familjehemsföräldrarna önskar att stödet ska ges därifrån.

Bestämmelsen omfattar endast råd och stöd och är en särregel i förhållande till reglerna om vistelsekommunens respektive hemkommunens ansvar i 2 a kap. SoL. I de fall vårdnadshavarna är i behov av insatser som inte kan ges utan beslut om bistånd enligt SoL är det som regel hemkommunen som ska ansvara för detta. Insatser som är riktade till det enskilda barnet ska vanligtvis, enligt reglerna om ansvarig kommun, ges i den kommun där barnet är bosatt.

Förstärkt fokus på barns rätt till utbildning och hälsa

I förslaget till reviderade riktlinjer förtydligas skolhuvudmannens skyldigheter och socialtjänstens rätt att ställa krav på skolan när det gäller en placering av ett skolpliktigt barn. Det kan innebära att skolan ska delta vid överlämningen av ett barn till en ny skola och lämna adekvat underlag till den nya skolan. Socialtjänstlagen stadgar att det är socialtjänstens skyldighet att följa vården och där inbegrips både utbildning och hälsa. Socialtjänsten förfogar inte över vare sig skolan eller hälsovården men ska vara en aktiv part för att barnet ska få sina rättigheter på dessa områden tillgodosedda. De nya riktlinjerna hänvisar till stödmaterialet om samverkan som tagits fram gemensamt av utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen.

Barn i samhällsvård ska i så stor utsträckning som möjligt ha likvärdiga förutsättningar som andra barn, vilket kan innebära att de i vissa situationer behöver mer än andra barn. Förvaltningen föreslår att det vid placeringar av äldre barn bör övervägas om de ska få tillgång till dator med internetuppkoppling. Detta mot bakgrund att dagens skola ofta kräver att barn har tillgång till en dator i hemmet och

att datorn i ett modernt samhälle är en förutsättning för både kommunikation och identitet, särskilt för unga människor.

I 6 kap. 7 § SoL reglerades tidigare ett antal skyldigheter som socialnämnden har gentemot barn som vårdas i familjehem, jourhem och annat enskilt hem. Bland annat föreskrevs att socialnämnden ska verka för att de får lämplig utbildning. Bestämmelsen har nu kompletterats på så sätt att även barn som vårdas i hem för vård eller boende (HVB) ska omfattas av bestämmelsen.

Tidigare fanns ingen reglering om att socialnämnden ska verka för att samtliga placerade barn och ungdomar får den hälso- och sjukvård de behöver. Det införs därför en ny bestämmelse i 6 kap. 7 § SoL även om detta.

Det är dock skolan och landstinget som har ansvaret för själva utbildningen respektive hälso- och sjukvården.

Uppföljning efter placering

Det händer i vissa fall att vårdnadshavare återkallar sitt samtycke till fortsatt frivillig vård, även om barnet av socialtjänsten bedöms ha kvarstående behov av stöd och skydd. Det händer även att ungdomar avbryter vården utan att syftet med vården uppnåtts. Återplacering i samhällsvård i sådana fall är inte ovanligt.

Det införs därför en ny bestämmelse i 11 kap. 4 b § SoL om uppföljning efter avslutad placering oberoende av samtycke från vårdnadshavaren eller barnet.

Enligt bestämmelsen får socialnämnden besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende (HVB) har upphört. En sådan uppföljning får ske om barnet, utan att förhållanden som avses i LVU föreligger, bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till sådan åtgärd saknas.

Eftervård

Ett förtydligande av stadsdelsförvaltningarnas skyldighet att erbjuda barn och ungdomar eftervård har gjorts i förslaget till nya riktlinjer. Det kan innebära insatser i form av fortsatt familjehemsplacering, stödboende, särskilt stöd för att klara gymnasiet eller för att hitta bostad och arbete.

Utredning och utbildning av familjehem

I förslaget till reviderade riktlinjer förtydligas att alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning för att bli godkända som familjehem för stadigvarande vård och få arvode. Familjehemmet ska genom avtal även förbinda sig att delta i fortbildning som erbjuds genom socialförvaltningens Resursteam för barn och ungdom eller av stadsdelsförvaltningarna.

Ändringarna i SoL föreskriver att alla hem som avser att ta emot barn för stadigvarande vård eller tillfälligt, som jourhem, ska vara utredda av socialnämnd. En ny regel om samråd med andra kommuner som har barn placerade i det tilltänkta hemmet införs. I föreskrifterna (4 kap.6 och 7 §§) ska socialnämnden inhämta referenser från kommuner som har andra barn placerade eller har haft det de senaste fem åren.

I ändringarna i SoL har det införts en bestämmelse i 6 kap. 6 c § SoL om utbildning till familjehem och jourhem. Bestämmelsen slår fast en skyldighet för

nämnden att tillhandahålla den utbildning som behövs för dem som nämnden avser att anlita för vård av barn i familjehem eller jourhem.

Avtal

Staden har sedan lång tid haft rutiner för avtal med familjehem enligt rekommendationer från SKL. För att tydliggöra ansvarsfördelningen har det införts en ny bestämmelse i 6 kap. 6 b § SoL om avtal mellan socialnämnden och familjehemmet. Den mall för avtal som har funnits sedan tidigare har nu reviderats utifrån de nya reglerna.

Avtalet ska tydligt klargöra vad som ingår i nämndens respektive familjehemmets ansvar för att olika insatser kommer till stånd och för att målen i vård- och genomförandeplanen uppnås. Det bör även innehålla övriga rättigheter och skyldigheter som nämnden respektive familjehemmet har när det gäller stöd och skydd till barnet.

En annan fråga som bör regleras i avtalet är frågan om vad som ska gälla om familjehemmet vill ta emot ytterligare ett barn. För att kunna tillgodose det redan placerade barnets behov kan socialnämnden i vissa situationer behöva kunna avgöra om det är lämpligt att familjehemmet tar emot ytterligare ett barn.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, utbildningsnämnden och samtliga stadsdelsnämnder.

Innehållsförteckning

Sid

Stadsledningskontoret	
Utbildningsnämnden	
Bromma stadsdelsnämnd	
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	
Farsta stadsdelsnämnd	
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	
Kungsholmens stadsdelsnämnd	
Norrmalms stadsdelsnämnd	
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	
Skärholmens stadsdelsnämnd	
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	
Södermalms stadsdelsnämnd	
Älvsjö stadsdelsnämnd	
Östermalms stadsdelsnämnd	

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Barn och ungdomar i familjehem är en högt prioriterad målgrupp i staden. Stadsledningskontoret anser att insatser för att stärka kvaliteten i stadens familjehem är en angelägen och viktig fråga. Under de senaste åren har det genomförts en rad nationella utredningar och lagändringar som bland annat förstärkt barnens perspektiv och inflytande och satt ökat fokus på rutiner för tillsyn, uppföljning och utredning av familjehem. Det är därför bra att stadens riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar nu föreslås revideras.

FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvård. Stadens målsättning är att barnperspektivet alltid ska beaktas och att barnens rättigheter ska säkerställas i enlighet med FN:s barnkonvention. Stadsledningskontorets uppfattning är att barnperspektivet i familjevården har tydliggjorts i de reviderade riktlinjerna. Vikten av att göra barn delaktiga samt krav på dokumentation avseende hur, när och vilken information som barnet fått har förtydligats.

Stadens målsättning är också att uppföljningen av familjehem ska utvecklas för att i högre grad kunna säkerställa kvaliteten. Den som engagerar sig som förälder i ett familjehem ska också erbjudas ett starkt stöd från socialtjänsten.

Stadsledningskontorets uppfattning är att dessa områden har tydliggjorts i riktlinjerna. Förslaget i riktlinjerna är bland annat förstärkt tillsyn, att alla barn ska besökas minst fyra gånger per år samt att oanmälda besök ska kunna göras. Vidare förtydligar riktlinjerna att alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning och vara utredda av socialnämnden för att bli godkända som familjehem.

Stadsledningskontorets uppfattning är att förstärkningarna i riktlinjerna, exempelvis att barnet ska få besök minst fyra gånger per år och en egen socialsekreterare, kan medföra ökade utmaningar och eventuellt ändrade prioriteringar för stadens socialtjänst. Stadsledningskontoret förutsätter att arbetet kan hanteras inom gällande budget.

Stadsledningskontoret föreslår sammanfattningsvis att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna nämndens förslag till reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S) och ledamoten Per Olsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Marina Gunnmo Grönros m.fl. (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Utbildningsförvaltningen instämmer i stort i förslaget till reviderade riktlinjer för familjehemsvård för barn och ungdomar. Förvaltningen yttrar sig över de delar i förslaget som avser skola/utbildning.

Att elevers övergång till en ny skola vid bland annat familjehemsplaceringar blir så bra som möjligt och att elevens skolgång inte avbryts är mycket viktigt. Detta har också uppmärksammats i utredningen ”Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning”, SOU 2012:76.

Av de föreslagna riktlinjerna framgår att den avlämnande skolan vid en familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

När, hur och under vilka former ett åtgärdsprogram ska och kan utarbetas framgår av skollagens tredje kapitel samt av Skolverkets Allmänna råd för ”Arbete med åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd”. Åtgärdsprogram föregås av bland annat en utredning som är relaterad till att en elev riskerar att inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Det är således inte möjligt att av andra skäl utreda och utarbeta åtgärdsprogram, enligt skollagens nuvarande lydelse.

Det föreligger ingen rätt för barn/vårdnadshavare att begära att ett åtgärdsprogram ska upprättas. Däremot finns möjlighet att överklaga både själva innehållet i ett åtgärdsprogram och ett beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram.

Den i förslaget nämnda grundskoleförordningen har upphört att gälla och ersatts med skolförordningen, SFS 2011:185.

Enligt förvaltningens mening behöver därför dessa delar i de föreslagna riktlinjerna utgå.

I det av utbildningsnämnden och socialnämnden beslutade stödmaterialet för samverkan mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan framgår och kommer att framgå till exempel uppdrag och ansvar med hänvisning till gällande lagstiftning, vilka dokument skolan har och som eventuellt kan överlämnas till den nya skolan etc. Stödmaterialet håller för närvarande på att uppdateras bland annat på grund

av nya/ändrade regelverk. Då stödmaterialet bland annat behandlar ovanstående frågor, föreslår förvaltningen att det i riktlinjerna för familjehemsvård istället hänvisas till detta material när det gäller avsnitten om skola/utbildning för att undvika att riktlinjerna åter ska behöva revideras inom kort.

Förvaltningen föreslår att detta tjänsteutlåtande överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna förvaltningens svar på remissen och överlämna det till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S) och Lillemor Samuelsson (V), *bilaga 1*.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen tycker att förslagen till förändringar i riktlinjerna i huvudsak är bra och väsentliga. Några punkter vill förvaltningen speciellt understryka vikten av och några punkter kan enligt förvaltningens mening ytterligare förtydligas.

- Enligt 11 kap 10 § 1st SoL har barnets röst tydliggjorts. Förvaltningen tycker det är värdefullt att nu även barn under 15 år görs hörda och har rätt att uttala sig, även om socialnämnden anser att det inte tillför någon ytterligare information till utredningen.
- Att barnet enligt 6 kap 7 c § SoL får en särskild socialsekreterare säkrar barnets möjlighet att uttrycka sin inställning till vården. Det förutsätter att resurser avsätts för att kunna utföra den utökade omfattningen av arbetet.
- Rekommendationen att barnet ska besökas minst 4 gånger per år i familjehemmet och att det om möjligt ska hållas enskilda samtal med barnet, stärker också barnets roll på ett positivt sätt. Det förutsätter också att resurser avsätts för att kunna utföra arbetet.
- I förslaget förekommer olika uppgifter gällande om barnet bör eller ska besökas 4 gånger per år.
- Socialförvaltningens resursteam har ansvar för att rekrytera och utbilda familjehem. Förvaltningens erfarenhet är att familjehemmen inte räcker

till för att täcka stadens behov. Stadsdelsförvaltningarna behöver också själva rekrytera familjehem, för att kunna täcka behoven.

- Enligt 6 kap 8 § SoL ska övervägandet av vården, som görs var sjätte månad, nu också omfatta inriktningen och utformningen av vården. Det innebär att övervägande även ska inbegripa den biologiske förälderns situation, om och hur barnet kan flytta hem inom sinom tid samt hur detta i så fall kan utformas. Om vården pågått i tre år ska överflyttning av vårdnaden också övervägas. Detta är värdefullt och stärker barnets situation samt ger möjlighet till en mer långsiktig planering, framförallt för både barn och familjehem. Dock vill förvaltningen uppmärksamma på att det kan finnas ett motsatsförhållande i att tillgodose barnets behov av trygghet, långsiktighet och kontinuitet, samtidigt som förälderns rätt innebär att arbeta för en återförening med föräldrar, och en hemflytt. Enligt domar inom området är förälderns rättsäkerhet dessutom stark.
- Stadsdelsförvaltningarnas ansvar att erbjuda insatser till föräldrar, för att förändra bristande föräldraförmåga, är positivt. Det vore värdefullt om riktlinjerna även kunde förtydliga ansvarsfrågan när det att samarbeta över verksamheter och enheter i detta arbete. Det är rimligt att såväl ekonomiskt bistånd, som missbruksvård och socialpsykiatri, med flera, införlivas i det gemensamma arbetet kring den biologiske föräldern, tillsammans med verksamheterna som ansvarar för barnets situation i.
- Förvaltningens erfarenhet är att förändringar i vårdplanen, utifrån förändringar av barnets situation och behov, kan vara svåra att genomföra, då beslut om vårdplanen fattats av domstol (vid LVU).
- Att den placerande kommunen även fortsättningsvis ansvarar för stöd till före detta familjehem, som blivit vårdnadshavare, är viktigt att förtydliga. Där finns störst kännedom om barnets bakgrund, utveckling och behov. Enligt förvaltningens mening behöver det ytterligare klarläggas om det även omfattar ekonomiskt bistånd, framförallt då barnet fyllt 18 år. Förvaltningen har erfarenhet av att frågor kring detta uppstår och har haft behov av att involvera stadens juridiska avdelning i diskussioner om detta.
- Enligt 6 kap 7 § SoL ska socialnämnden verka för att det placerade barnet ska få den hälso- och sjukvård den behöver och även rätt hjälp i skolan. Denna bestämmelse är mycket väsentlig. Dock är förvaltningens erfarenhet att bestämmelsen kan uppfattas som otydlig. Förvaltningen har erfarenhet av att skola och hälso- och sjukvård tenderar att koppla barnets helhetssituation till den sociala situationen, och utifrån det bedömer att socialnämnden är den instans som ska bevilja insatser. Det vore bra om riktlinjerna kunde ge mer stöd i denna fråga.
- Att det enligt 11 kap 4 b SoL ges möjlighet till uppföljning efter placering, oberoende samtycke, är viktigt. Erfarenhet visar att detta är en tid som är avgörande för barnets fortsatta framtid.
- Tydligare reglering av kraven på utredning och utbildning av familjehem är positivt och viktigt. Det är dock inte alltid möjligt att familjehemmet genomgår utbildning före placering. Till exempel vid placering i släktinghem godkänns familjen ofta först, och erbjuds sedan utbildning.

- Vilket ansvar som åligger familjevården gällande barn som har gått ut grundskolan vad gäller utbildning och arbete behöver förtydligas.
- Familjevårdens ansvar för privatplaceringar behöver beskrivas tydligare. Den typen av placeringar kan förekomma även när det inte finns vårdbehov, enligt socialtjänstens bedömningar. Familjevården har i dessa fall ansvar för att följa upp och överväga om vården ska fortsätta, även om det inte föreligger vårdbehov.
- En undran från förvaltningen är om tillkomsten Lex Sarah bestämmelser inom socialtjänsten innebär behov av vägledning i de frågorna.
- Eventuellt behöver det ytterligare belysas hur de särskilda behoven hos barn och unga med funktionsnedsättning ska tillgodoses, inom familjehemsvården.

Gällande barn i familjevård så regleras vården även i lagen. Socialstyrelsen har utifrån ett regeringsuppdrag utformat föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård och boende, som trädde ikraft 1 oktober 2012. Regeringsuppdraget har också omfattat en handbok, Barn och unga i familjehem och HVB, Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter (artikel nr 2013-1-1). Handboken är tänkt att underlätta tillämpningen av det regelverk som gäller inom området och bygger i huvudsak på lagstiftning, förarbeten rättsfall, uttalanden från Justitieombudsmannen (JO) och i viss mån kunskap som baseras på forskning och beprövad erfarenhet inom området.

Som framgår ovan finns det inom området omfattande regelverk för handläggarna att ha kunskap om och insikt i innebörden av. En fråga att på sikt ta ställning till, kan vara hur riktlinjerna kan utformas för att vara ett så bra stöd som möjligt och förenkla handläggarnas arbete.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V) och ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förstärkt barnperspektiv

Samhället har ett särskilt ansvar för barn och ungdom som omhändertagits mot föräldrarnas vilja eller som föräldrarna anförtrött i samhällets vård för att barnet ska få sina behov tillgodosedda.

Huvudmän och arbetsledning måste ta ett aktivt ansvar för att arbetssätt och metoder som används respekterar de placerade barnens rättigheter.

När det gäller socialtjänstens insatser för barn och unga har lagstiftningen successivt skärps genom nya regler och principer. Den överordnade principen är den om barnets bästa. Vad som är barnets bästa kan inte fastställas objektivt utan är resultat av en bedömning i varje enskild situation; vetenskap och beprövad erfarenhet ska beaktas, närståendes och professionellas kunskap om barnet ska inhämtas samt det som barnet/ungdomen själv ger uttryck för ska tas hänsyn till.

Den sociala barn- och ungdomsvården har genomgått stora förändringar under de senaste decennierna. En drivkraft har varit att minska institutionsvård och dygnetruntvård och istället bygga upp resurser i öppenvård på hemmaplan. Familjehemsvård har varit den dominerande vårdformen för barn och ungdom som placerats utom hemmet. Familjevårdens strategiska betydelse understryks nu genom en rad förslag om förbättringar vad gäller såväl barnperspektivet som stöd och utbildning till familjehemsvården.

Riktlinjerna ger uttryck för ett förstärkt barnperspektiv vilket förvaltningen helt ställer sig bakom. Kraven för dokumentation, hur, när och vilken information som barnet fått har förtydligats. Också barnets rätt att framföra sina åsikter har förstärkts genom en ny bestämmelse i socialtjänstlagen. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar att hålla barnet underrättat och att dokumentera hur och att så har skett.

Förstärkt tillsyn/egen socialsekreterare

I de reviderade riktlinjerna föreslås, i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd, att besöken i familjehemmen ska öka till fyra tillfällen per år varav även oanmälda besök kan göras. Detta förslag är resurskrävande, men garanterar i högre utsträckning att det som beskrivs i t.ex. Vanvårdsutredningen inte upprepas. Inom familjevården i Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning har antalet anställningar inom familjevården utökats. Förvaltningen anser att det är rimligt att göra fyra besök i varje familjehem per år. Alla familjehem ska informeras om att även oanmälda besök kan komma att göras. När det gäller nya familjehem ska detta skrivas in i avtal vid inledningen av en ny placering.

Förvaltningen anser att det är positivt med en uppdelning av arbetsuppgifter så att barnet får en egen socialsekreterare medan familjevårdsinspektören har det huvudsakliga ansvaret för placeringen och kontakten med familjehemmet. Detta förslag stärker barnets rätt. I vissa fall behöver rolluppdelningen ske successivt då ett barn kan ha haft en mångårig kontakt med sin familjevårdsinspektör.

Stabilitet och långsiktighet

Intentionen i svensk sociallagstiftning är att barnet/ungdomen ska återförenas med sina föräldrar när syftet med vården har uppnåtts.

Socialtjänsten ska redan vid placeringstillfället på ett tydligare sätt än idag ta ställning till om placeringen ska vara långsiktig. Detta kan dock vara ett mycket komplext ställningstagande och kräver hög kompetens av socialtjänsten.

När barnet vistats i samma familjehem under tre år ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden. I övriga fall ska

socialtjänsten erbjuda insatser för att förstärka vårdnadshavarnas föräldraförmåga och/eller hänvisa vårdnadshavarna till rätt instanser inom stadsdelsförvaltningen eller hälso- och sjukvården. Förvaltningen ställer sig bakom förslaget att familjevården bör ta ställning till vårdnadsöverflyttning eller adoption tidigt när placeringen är en uppväxtplacering. Detta för att garantera stabilitet för barnet.

Rätt till skola och utbildning

Skollagens bestämmelse om tillgång till en likvärdig skolgång ska gälla alla skolpliktiga elever. Aktuell forskning har påvisat att den enskilt viktigaste skyddsfaktorn för hur barn och ungdom lyckas senare i livet är hur det har lyckats i skolan.

I riktlinjerna anges att i socialtjänstens ansvar för de familjehemsplacerade barnens skolgång ingår att verka för att barnet får en lämplig utbildning. Skolhuvudmannens ansvar har förtydligats vilket förvaltningen välkomnar. Det är viktigt att man från början säkerställer rätt skolgång för de barn som placeras i familjehem genom en tydlig samverkan mellan den placerade kommunens socialtjänst och barnets tidigare skola. Det är vidare förvaltningens uppfattning att målsättningen bör vara att alla placerade ungdomar ska fullfölja gymnasieutbildning.

Förvaltningen ser positivt på att frågan uppmärksammas då såväl svensk som utländsk forskning pekar på att placerade barn som grupp har väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsform. (Vinnerljung "Fosterbarns skolgång och utbildning")

Uppföljning efter placering

En ny bestämmelse i 11 kap.4 b § SoL reglerar möjligheten för socialtjänsten att följa upp hur det går för ett barn eller en ungdom efter avslutad placering oberoende av samtycke från vårdnadshavaren eller barnet. Förvaltningen delar lagstiftarens uppfattning att det i vissa fall kan vara befogat att följa upp vården trots att samtycke inte har givits t.ex. i situationer där vården har avslutats oplanerat.

Utbildning för familjehemmen

Familjehemsvård är den dominerande vårdformen för barn och ungdom som placerats utom hemmet. Familjehemmen måste ha kunskap och förmåga att möta både det enskilda barnet och de biologiska föräldrarna. Detta ska bland annat ske genom utbildning i socialnämndens regi. Förvaltningen anser att det är positivt att de reviderade riktlinjerna förtydligar att alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning för att bli godkända som familjehem för stadigvarande vård och få arvode och att de genom avtal även förbinder sig att delta i fortbildning. Detta gäller även s.k. släktingplaceringar.

Eftersom socialtjänsten i största möjliga utsträckning undviker placeringar utanför det egna hemmet genom att stötta barn och familjer med öppenvårdsinsatser, är det i de fall där de biologiska föräldrarna inte kan tillgodose barnets grundläggande behov alternativt ungdomar som lever ett utsatt liv med kriminalitet, missbruk eller andra trauman, som blir aktuella för placering och vård i familjehem. Detta ställer naturligtvis särskilda krav på de hem som tar emot barn och ungdomar både vad gäller kunskaper om barns utveckling och förståelse och lyhördhet för de biologiska

föräldrarna.

Socialstyrelsen håller på att ta fram ett evidensbaserat bedömningsinstrument för att utreda om familjehem är lämpliga för sitt uppdrag, som kommer att introduceras i staden när det är färdigutvecklat. Metoden förväntas bidra till att rekryteringar av familjehem görs på ett mer systematiskt, enhetligt och transparent sätt.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att förslaget som helhet ger en god och omfattande vägledning för hur handläggningen ska gå till.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till reviderade riktlinjer för familjemsvård av barn och ungdomar.

Reservation anfördes av Laura Roselli (V), *bilaga 1*.

Eva Gustafson m.fl. (S) anmälde att partiet inte deltar i beslutet.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stora förändringar har skett sedan riktlinjerna för familjemsvård av barn och ungdomar reviderades. Lagstiftningen har skärpts och såväl ambitionerna som socialtjänstens ansvar har förtydligats. De nationella utredningar som gjorts har tydligt visat på behovet av ett stärkt barnperspektiv. Förslaget till reviderade riktlinjer är väl genomarbetat och konkretiserar i handläggning och processer lagstiftningens höga ambitioner kring barns delaktighet och rättigheter.

Vad gäller den förstärkta tillsynen är det välkommet för att säkerställa att missförhållanden upptäcks och att barnet fortlöpande får framföra sina åsikter. Dock är det viktigt att påpeka att det finns familjehem där barnet är så integrerat i familjen att besöken från barnhandläggaren blir en negativ påminnelse om att tillhörigheten inte är självklar och att barnet inte är en del av en familj på samma villkor som andra barn. Det borde räcka med besök två gånger om året om det är väl motiverat i övervägandet.

Det vore önskvärt att förtydliga att en vårdnadsförflyttning kan göras även innan barnet har varit placerat i samma familjehem i tre år, för att stärka barnets rätt att vara kvar. Det är angeläget att trygga barnets anknytning och tillhörighet när det är helt integrerat i familjehemmet och har sin anknytning och trygghet där. När barnet till

exempel aldrig haft sitt boende i ursprungsfamiljen, när det aldrig funnits någon anknytning dit eller när det funnits stora brister i relationen till vårdnadshavarna kan det finnas goda skäl att överväga vårdnadsöverflyttning på ett tidigare stadium.

Riktlinjerna behöver förtydliga hur råd och stöd ska dokumenteras, då ärendet efter vårdnadsöverflyttning inte längre ska finnas i Paraplysystemet.

I riktlinjerna står att stadsdelsnämnden *kan* underrätta den berörda kommunen om man får kännedom om ett olämpligt familjehem. Förvaltningen anser att det bör vara ett krav och att stadsdelsnämnden *ska* göra en sådan underrättelse. Barnets rätt att inte placeras i ett hem som socialtjänsten vet är olämpligt ska stärkas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och översända det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Jessica Jormtun m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V), *bilaga 1*.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 16 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är generellt positiv till de föreslagna förändringarna i riktlinjerna, men konstaterar att de krav som ställs i den nya lagstiftningen är svåra att genomföra utan att socialtjänsten får resurser till att öka kvaliteten i familjehemsvården.

I övrigt har förvaltningen följande synpunkter på följande avsnitt i förslaget:

Krav på utbildning av familjehemmen

I förslaget står att alla familjehem ska ha genomgått utbildning för familjehem innan de blir godkända och kan få arvode.

Förvaltningen menar givetvis att tanken med detta är helt riktig, men i vissa fall kan det vara svårt att uppfylla. Det kan till exempel röra sig om att en omplacering inte kan göras från jourhem till familjehem därför att familjehemmet inte är klart med sin utbildning och godkänt. För barnet innebär det att jourhemsplaceringen förlängs, vilket är olyckligt, och för förvaltningen en väsentligt ökad kostnad, eftersom jourhemsplaceringar kostar betydligt mer än placeringar i familjehem.

Det kan också röra sig om fall där något händer i ett jourhem som gör att barnet inte kan vara kvar där utan måste flytta. Om socialtjänsten då hittar eller håller på att utreda en lämplig familj kan barnet inte flyttas direkt dit utan måste omplaceras till ytterligare ett jourhem, vilket innebär en stor påfrestning för barnet och, även i detta

fall, höga kostnader för förvaltningen.

Eftervårdsansvar

Under avsnittet om upphörande av vård sägs att ungdomar som avslutar vård i familjehem har en uttalad rätt till stöd och att vistelsekommunen har en skyldighet att bevilja den enskilde vård och hjälp. I riktlinjerna påpekas att placeringskommunen har behörighet att ge fortsatta insatser och att den inte bara får hänvisa till vistelsekommunen.

Förvaltningen anser att det behövs ett klarläggande av hur långt fram i tiden som eftervårdsansvaret sträcker sig och vad som innefattas i placeringskommunens ansvar under denna tid.

Omkostnadsersättning vid vårdnadsöverflyttningar

I förslaget sägs att placeringskommunen kan fortsätta att ge en skälig ersättning till de familjehemsföräldrar som övertagit vårdnaden om barnet. Skälig ersättning motsvarar det tidigare arvudet till familjen samt ersättning för omkostnader. Vid beräkning av omkostnadsdelen ska hänsyn tas till inte bara till barnbidrag och underhållsstöd, utan även till barnpension och barnets egna medel, vilket innebär att ersättningen reduceras jämfört med tidigare.

Förvaltningen undrar varför barnpension och barnets egna medel ska räknas bort från omkostnadsersättningen efter en vårdnadsöverflyttning men inte före den. Enligt förvaltningens uppfattning kan en minskad ersättning göra att familjehemmen blir mindre benägna att bli vårdnadshavare för de barn som de har placerade hos sig.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på remissen från kommunstyrelsen.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Leif Larsson (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Bengt Roxne m fl. (S), *bilaga 1*.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att de reviderade riktlinjerna ger en ambitiös bild av hur familjevårdsarbetet ska bedrivas i staden. Det finns också höga förväntningar från såväl medborgare som politiken när det gäller arbetet med utsatta barn och ungdomar. Förväntningarna är också höga hos dem som arbetar inom området.

Riktlinjerna är i sin helhet mycket bra och förvaltningen ställer sig bakom dem. De är tydliga och lättförståeliga och kan användas som ”uppslagsbok” i det dagliga familjevårdsarbetet. Det är även bra att det finns tydliga hänvisningar till lagrum, föreskrifter och allmänna råd. Riktlinjerna behandlar på ett överskådligt och pedagogiskt sätt merparten av de olika arbetsmoment som ryms inom verksamhetsområdet.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S) och Reijo Kittilä (V), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget om reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar. Många av huvuddragen i förändringarna av riktlinjerna och i lagstiftningen ställer ökade krav på förvaltningen i form av personalresurser vilket bör beaktas vid medelstilldelning.

Ett förstärkt barnperspektiv

En ny bestämmelse har införts i 11 kap 10§ första stycket SoL om barnets rätt att framföra sina åsikter som rör barnet syftar till att tydliggöra barnets rätt att komma till tals. Förändringen innebär vidare att det inte längre är möjligt att underlåta att höra barnet i utredningen. Förvaltningen ställer sig positiv till förändringen då det innebär ett förstärkt skydd till placerade barn.

Barnets socialsekreterare

Det har införts en ny bestämmelse i 6 kap, 7c§ SoL om en särskild utsedd socialsekreterare för barn och unga vilken gäller i de fall vård ges i ett familjehem eller ett hem för vård och boende (HVB). Förvaltningen ställer sig positiv till förändringen men ser även att det ställer ökade krav på personalresurser då alla barn ska ha en särskild barnhandläggare.

Förstärkt tillsyn

I de nya allmänna råden från Socialstyrelsen föreskrivs att barnet bör besökas minst fyra gånger per år vilket de nya riktlinjerna föreslår. Oanmälda besök i

familjehem ska även kunna göras. Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till förslaget men ser även ett behov av att se över resurserna. För Kungsholmens som idag har ca 20 placerade barn i familjehem skulle det innebära 80 besök per år mot för ca 40 besök per år. Därtill bör tilläggas att många av barnen som idag är placerade på familjehem är placerade i andra kommuner vilket ökar tiden för resor.

Stöd till familjer som blivit vårdnadshavare

I förslag till reviderade riktlinjer tydliggörs socialnämndens ansvar för familjehemsföräldrar som blivit vårdnadshavare. Huvudregeln är att råd och stöd ges av den kommun som barnet eller den unga är placerad i. Förslaget innebär att råd och stöd ska ges till familjehem som blivit vårdnadshavare och till skillnad från tidigare kan detta stöd ges av den socialnämnd i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen, om de särskilt förordnade vårdnadshavarna begär det. I de fall vårdnadshavare är i behov av insatser som inte kan ges utan beslut om bistånd enligt SoL är det som regel den hemkommun som ska ansvara för detta.

I de fall barn och unga, placerade i familjehem och där får särskild utsedd vårdnadshavare, kan behovet av råd och stöd fortfarande finnas kvar. Även om barnen avslutas som ärende ger detta ett förstärkt stöd till familjehemmen vilket förvaltningen ställer sig positiv till.

Eftervård

I förslag till nya riktlinjer har ett förtydligande gjorts avseende stadsdelsförvaltningarna skyldighet att erbjuda barn och ungdomar eftervård. Eftervård kan innebära fortsatt familjehemsplacering, stödboende, särskilt stöd att klara gymnasiet eller för att hitta bostad och arbete. Förvaltningen ställer sig positiv till förtydligandet om förvaltningens ansvar för barn och ungdom även efter placeringen eller i samband med avslutandet av en placering.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av vice ordförande Anita Lindskog m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Shadi Larsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget till nya riktlinjer. De föreslagna riktlinjerna är tydligt formulerade och ger en bra vägledning i arbetet med familjehem och placerade barn.

I enlighet med Socialstyrelsens nya föreskrifter och allmänna råd föreslås att barnet bör besökas minst fyra gånger per år och att även oanmälda besök i familjehemmet ska även kunna göras. Förvaltningen har i sak inget att invända mot förslaget men vill framhålla att detta också ställer krav på resurser.

Vad gäller Norrmalm finns i dagsläget 21 familjehemsplacerade barn och ungdomar. Av dessa är 16 placerade i annan kommun, vilket i vissa fall medför långa resor. Enligt nu gällande riktlinjer bör barnet/den unge besökas två gånger per år. Enligt de föreslagna riktlinjerna ska således dubbelt så många besök göras. Detta är både personal- och kostnadskrävande. För - och efterarbete

Det är bra att man i socialtjänstlagen nu infört en bestämmelse om att barn som är placerade i familjehem eller hem för vård eller boende (HVB) ska ha en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet. Detta innebär i praktiken att det i varje enskilt ärende måste finnas två handläggare, en familjevårdsinspektör som svarar för kontakterna med familjehemmet och de biologiska föräldrarna och en som svarar för kontakten med barnet/den unge. Förvaltningen vill framhålla att även detta fordrar ökade personalresurser.

Det är också bra att det i socialtjänstlagen numera finns en bestämmelse om barnets rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör honom eller henne oavsett om socialnämnden anser att detta tillför utredningen något.

Ett förtydligande har gjorts när det gäller socialnämndens skyldighet att, efter att placeringen upphört, erbjuda barn och ungdomar eftervård. Förvaltningen ställer sig positiv till att nämndens ansvar för barnet eller den unge kvarstår även efter att vården upphört. Även i detta fall vill förvaltningen framhålla att skyldigheten att erbjuda eftervård kan betyda ökade krav på resurser både rent ekonomiskt och personalmässigt.

Som framgår av ärendet kan, i enlighet med nu gällande lagstiftning, råd och stöd ges till familjehemsföräldrar som blivit vårdnadshavare av den kommun som beslutat om placeringen. Detta betyder att den kommun som en gång beslutat att placera barnet måste ha resurser för att tillgodose behovet av råd och stöd även efter att placeringen upphört.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att låta tjänsteutlåtandet utgöra svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Kerstin Aggefors m.fl. (S), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Anki Erdmann (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Birgitta Hald Svensson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Revideringen av riktlinjerna följer av att lagstiftningen på området har skärpts. Ambitionsnivån för kvaliteten i familjehemsvården har ökat de senaste åren, vilket förvaltningen anser är bra. För att möta de nya och högre kraven har förvaltningen också successivt anpassat sin organisation och sitt arbetssätt.

En grundförutsättning för en kvalitativt god familjehemsvård och för att kunna leva upp till intentionerna i lagstiftningen är dock att tillgången på familjehem kan säkerställas. Tillgången på familjehem motsvarar idag inte behoven vare sig till antal eller bredd.

Av förslaget till reviderade riktlinjer framgår att resursteamet barn och ungdom vid socialförvaltningen har stadens uppdrag att rekrytera och utbilda familjehem och jourhem för stadsdelsförvaltningarnas räkning och att: ”Varje socialnämnd, dvs. stadsdelsnämnderna i Stockholm, ansvarar för att barn som behöver familjehem får komma till ett familjehem som motsvarar barnets behov” (s 7).

En mätning av situationen vid förvaltningen i december 2012 visade att, av 20 barn och ungdomar i åldern 0-18 år som skulle placeras just då, saknades det helt förslag på familjehem för sju barn/ungdomar. För 13 barn rekryterades familjehem på olika sätt av förvaltningen själv, genom placeringar i det privata nätverket eller via Familjehemsbanken AB. (Familjehemsbanken AB förmedlar kontaktuppgifter mellan familjer som är intresserade av att bli familjehem, redan befintliga familjehem och socialtjänsten.) Från resursteamet vid socialtjänstavdelningen saknades helt förslag på familjehem. Totalt 29 barn placerades under 2012 fram till mätningstillfället. Av dessa placerades 13 barn i *nyrekryterade* familjehem. Av dessa rekryterades två familjehem av resursteamet barn och ungdom vid socialförvaltningen.

För att kunna tillgodose barnens individuella behov vid val av familjehem behöver det finnas tillräcklig tillgång och ett brett utbud av familjehem att välja bland. Om det inte finns får det till följd att många barn/ungdomar blir kvar i alltför långa jourhemsplaceringar istället. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter, SOSFS 2012:11 (S) 3 kap 1 § ska socialnämnden ”kartlägga och analysera behovet av familjehem och hem för vård eller boende för placeringar av barn och unga på kort och lång sikt”. Med denna kartläggning som utgångspunkt ska socialnämnden vidare ”planera för att vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem...” Förvaltningen efterfrågar en sådan kartläggning och analys av stadens behov.

Vidare är dokumentationssystemet Paraplyets utformning i viktiga delar inte anpassat till handläggningen. Till exempel tillämpar inte stadens resursteam för barn och ungdom systemet. Det får till följd att familjehemsutredningarna som genomförs

där, inte finns tillgängliga i systemet för stadsdelsförvaltningarna. Detta försvårar arbetet för de lokala handläggarna. Förvaltningen menar vidare att dokumentationssystemet Paraplyet även i övrigt behöver utvecklas i enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter genom att i systemet synliggöra de krav som ställs i samband med handläggningsprocessens olika moment. Paraplysystemet och dess dokument skulle på så sätt kunna utgöra ett förbättrat stöd i handläggningen.

Socialstyrelsens handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter för "Barn och unga i familjehem och HVB" utgavs i december 2012. Handboken är kopplad till nuvarande lagstiftning, föreskrifter och allmänna råd och är mycket detaljerad i samma frågor som riktlinjerna tar upp. Förvaltningen menar att staden bör överväga att i framtiden hänvisa till Socialstyrelsens handbok och andra nationella dokument, istället för att omarbota riktlinjerna i enlighet med handboken. Riktlinjerna skulle kunna utformas för att komplettera handboken med sådant som är specifikt för Stockholm samt utgöra ett stöd i hur arbetet bör organiseras för att socialtjänsten ska leva upp till föreskrifterna.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att tjänsteutlåtandet överlämnas till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Claes Elmgren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 15 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens mening är att det är positivt att de nu gällande riktlinjerna för familjevård för barn och ungdom revideras och att ovan beskrivna förtydliganden görs. Förvaltningens bedömning är dock att de reviderade riktlinjerna medför ett merarbete för socialsekreterare i en redan arbetsbelastad verksamhet.

Förvaltningen har inget att erinra mot förslaget och föreslår att stadsdelsnämnden lämnar detta tjänsteutlåtande till Kommunstyrelsen som svar på remissen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att hänvisa till vad som sagts i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av ledamoten Rudy Espinoza (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Rebwar Hassan m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Röstförklaring avlämnades av ordföranden Jan Jönsson m.fl. (FP), ledamoten Andreas Lundin m.fl. (M) och ledamoten Liliane Svensson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget till reviderade riktlinjer för familjevård för barn och unga innehåller viktiga förändringar när det gäller att lyfta fram barns rättigheter och perspektiv. Det gäller rätten till delaktighet, stabilitet, utökat antal besök från socialtjänsten, möjligheten till oanmälda hembesök i familjehemmet, uppföljning av skolgång och hälsovård samt rätt till eftervård. Det kan bidra till ökad kvalitet i vården.

Förvaltningen är positiv till att barn med annan religion och etnicitet lyfts fram på flera ställen i förslaget. Socialtjänstens skyldighet att understödja barnens språkutveckling samt kontakt med och kunskap om sitt ursprung betonas. Förvaltningen skulle vilja tillägga att det är viktigt att ta hänsyn till vårdnadshavarnas grundläggande värderingar (s. 14) inte bara när det gäller val av placering, utan även när det gäller exempelvis val av förskola/skola och fritidssysselsättningar.

Det föreslås att alla familjehem ska vara utredda, bedömda lämpliga och utbildade innan barnet flyttar in hos dem (s. 16 och 19). Förvaltningen anser att det är en god ambition och lämpligt i de flesta ärenden. Förvaltningen vill dock samtidigt påtala att det i ett antal ärenden inte kommer vara genomförbart, då exempelvis många ensamkommande flyktingbarn redan befinner sig hos de närstående som framstår som det lämpligaste familjehemsalternativet. För att inte bygga in ett regelmässigt brott mot riktlinjerna föreslår förvaltningen därför att den tidigare formuleringen, med ordet bör, behålls.

Något som förvaltningen tycker bör förtydligas i informationen om vad det innebär att åta sig ett uppdrag som familjehem (s. 17) är riktlinjerna gällande ekonomisk ersättning. Det bör blivande familjehem få möjlighet att ta ställning till innan utredningen startar.

Förslaget till reviderade riktlinjer ger en god definition av stöd och handledning (s. 21), men längre ned på samma sida nämns att familjevårdsinspektörernas handledning av familjehemmen är ett tillfälle att kontrollera att familjehemmen följer vårdplanen och har behövlig kompetens för sitt uppdrag. Förvaltningen vill betona handledningens funktion som *kompetensutveckling*, inte som kontrollsituation. Familjehem som är beredda att ta emot handledning och i den blotta svårigheter de har med uppdraget

uppfattas i högre utsträckning beredda att utvecklas och höja sin kompetens för uppdraget än familjehem som i erbjuden handledning visar liten benägenhet att tala om problem. Handledning är också en möjlighet till den typen av samtal som förebygger eller minskar konsekvenserna av missförhållanden i familjehemmen.

Inom området skola/utbildning (s. 31) är det även viktigt att följa upp barnens möjlighet till en stimulerande fritid med lek och aktiviteter. Viktig bearbetning av tidigare upplevelser sker i mindre barns lek, och fritidsaktiviteter kan vara betydelsefulla för att utveckla självförtroende och självkänsla.

Behov av ökade resurser

Förvaltningen uppmärksammar att vissa av förslagen i de reviderade riktlinjerna medför ökade kostnader och behov av förändrade rutiner. Det kommer att behövas mer resurser för att kunna träffa alla placerade barn fyra gånger per år. Om uppföljningen ska fylla den funktion som det är tänkt måste det också finnas möjligheter att åtgärda eventuella bekymmer som framkommer. Idag sker en prioritering av antalet möten utifrån en behovsbedömning som gör att vissa välfungerande placeringar bara följs upp en gång i halvåret medan andra placeringar redan idag följs upp oftare än fyra gånger per år av olika skäl. Samtidigt kan handläggarna se vinster med tätare uppföljning i alla ärenden, eftersom det ger större möjligheter att påverka vården i önskad riktning.

Ett annat utvecklingsområde som kräver mer resurser är rimliga eftervårdsinsatser till de barn och unga som är i behov av det. Barn som vuxit upp i familjehem och i någon mån är "socialtjänstens barn" har sämre möjligheter att få stöd av sin uppväxtfamilj och avkrävs därmed större förmåga att tidigt klara sig själva, än majoriteten barn i Sverige.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan m fl. (S) och Jonas Ljungstedt (V), *bilaga 1*.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen har tagit del av förslag till reviderade riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar och ställer sig positiv till förslaget i sin helhet. Genomsyrande för lagförslaget är ett förstärkt barnperspektiv och vikten av att göra barn delaktiga i hela handläggningsprocessen. Förvaltningen vill dock lyfta fram några av de föreslagna förändringarna i riktlinjerna och i lagstiftningen som innebär att familjehemsvårdens

resurser kan behöva förstärkas.

I de nya riktlinjerna är förslaget att **alla barn ska besökas minst fyra gånger per år samt att oanmälda besök i familjehem ska kunna göras**. Förvaltningen anser att detta är en kvalitetshöjande åtgärd.

Det har införts en ny bestämmelse i 6 kap.7c § SoL om en **särskild socialsekreterare för barn och unga**. Syftet är att garantera att det under hela vårdtiden finns en särskilt utsedd socialsekreterare som har ett ansvar för kontakterna med barnet eller den unge. Bestämmelserna gäller i de fall barnet ges i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende (HVB).

En ökad stabilitet och trygghet för placerade barn ska eftersträvas. I förslaget till reviderade riktlinjer tydliggörs vikten av att öka stabiliteten för barn genom adoption eller vårdnadsöverflyttning eller, om placeringen bedöms vara kortsiktig, riktade insatser till vårdnadshavare. För att det ska bli möjligt att avgöra om ett barn ska vara långsiktigt placerad behöver **verksamma insatser till barnets vårdnadshavare erbjudas**. Stadsdelsförvaltningarnas ansvar att erbjuda detta stöd till vårdnadshavare/föräldrarna tydliggörs i det nya förslaget. Bestämmelserna ändras även på så sätt att de kommer att omfatta vårdnadshavare vars barn är placerade i ett HVB.

En bestämmelse har införts i 6 kap 11 § SoL I syfte att tydliggöra **socialnämndens ansvar för råd och stöd till familjehemsföräldrar som blir vårdnadshavare**. Där tydliggörs socialnämndens ansvar att ge råd och stöd till särskilt förordnade vårdnadshavare. Till skillnad från tidigare ska råd och stöd ges i den kommun som beslutat om familjehemsplaceringen om de särskilt förordnade vårdnadshavarna begär det.

Ett förtydligande av stadsdelsförvaltningarnas skyldighet att **erbjuda barn och ungdomar eftervård** har gjorts i förslaget till nya riktlinjer. Det kan innebära insatser i form av fortsatt familjehemsplacering, stödboende, särskilt stöd för att klara gymnasiet eller för att hitta bostad och arbete.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 juni 2013 att låta tjänsteutlåtandet utgöra svar på remissen.

Reservation anfördes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Gunnar Ågren (V), *bilaga 1*.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget till nya riktlinjer för stadens familjehemsvård inklusive följande synpunkter.

Ett förstärkt barnperspektiv

Förvaltningen välkomnar förtydligandet av vikten av att göra barn delaktiga genom att ge dem information på ett sätt som de förstår, samt att dokumentera hur, när och vilken information barnet har fått, men lyfter även svårigheterna med hur man kan *kontrollera* att ett barn verkligen har förstått informationen. Det kan dock bidra till en ökad pedagogisk medvetenhet i samtalet med barn.

Barnets socialsekreterare

Förvaltningen ser positivt på att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet eller den unge. Förvaltningen har redan sett till att alla barn som vårdas i familjehem har en egen socialsekreterare. Förvaltningen ser dock att det kan bli svårt att leva upp till riktlinjerna nu när bestämmelserna även gäller HVB utan att ändra prioriteringar och arbetssätt i verksamheten.

Förstärkt tillsyn

Socialstyrelsen har i de nya allmänna råden föreskrivit att barnet bör besökas minst fyra gånger per år. Social-förvaltningen föreslår att alla barn *ska* besökas minst fyra gånger per år.

Förvaltningen tycker att förstärkt tillsyn av alla barn är eftersträvansvärt men reserverar sig mot Socialförvaltningens betoning på att alla barn *ska* besökas minst fyra gånger per år. Det är viktigt att möjligheten finns att kunna göra en individuell bedömning i varje enskilt ärende. Mot bakgrund av detta är Socialstyrelsens skrivning att föredra - att alla barn *bör* besökas minst fyra gånger per år.

Socialförvaltningen föreslår även att oanmälda besök i familjehem ska kunna göras. Förvaltningen anser att detta även ska framkomma i avtalen. Det i sin tur kommer att underlätta socialsekreterarens arbete då det blir lättare att göra oanmälda besök i alla familjehem.

Förstärkt fokus på barns rätt till utbildning och hälsa

Förvaltningen välkomnar förtydligandet av skolhuvudmannens skyldigheter och socialtjänstens rätt att ställa krav på skolan när det gäller en placering av ett skolpliktigt barn, och att bestämmelserna nu även omfattar barn som vårdas i HVB. Det går i linje med forskning som visar att utbildning är särskilt viktig för placerade barn¹.

Uppföljning efter placering

Det händer att vårdnadshavare återkallar sitt samtycke eller att barn avbryter en placering utan att syftet med vården har uppnåtts. Enligt ny bestämmelse i 11 kap. 4 b § SoL kan nu socialnämnden besluta om uppföljning av insatsen oberoende av samtycke. Förvaltningen tycker att den nya bestämmelsen är bra, då det möjliggör uppföljning i de fall där socialtjänsten bedömt att barnet har kvarstående behov av stöd och skydd.

Utredning och utbildning av familjehem

Riktlinjerna förtydligar att alla familjehem ska ha genomgått grundutbildning. Ändringarna i SoL föreskriver att alla hem som avser att ta emot barn för tillfällig eller stadigvarande vård ska vara utredda av socialnämnd. Förvaltningen tycker att detta är eftersträvansvärt men att det kan vara svårt att leva upp till. En placering kan vara akut och därför gå väldigt fort vilket gör att det inte alltid finns utredda och utbildade jour-

¹ Bland andra Vinnerljung, B. (2006), *Fosterbarn som unga vuxna – en översikt av resultat från några nationella registerstudier*, Socialmedicinsk Tidskrift.

eller familjehem att tillgå.

Förvaltningen tycker att den nya regeln om samråd med andra kommuner som har barn placerade i det tilltänkta hemmet är bra då det ger referenser på hur familjehemmet har fungerat.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget till nya riktlinjer och föreslår nämnden att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m.fl. (S), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Jenny Norberg (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget till reviderade riktlinjer för familjevård av barn och ungdomar och vill framhålla några punkter som särskilt viktiga.

Barns hälsa och skolgång har särskilt beaktats och som ett led i detta har nya rutiner för hälsoundersökningar i samarbete med landstinget utarbetats. Vidare har socialförvaltningen tagit initiativ till och påbörjat projektet SkolFam i samarbete med utbildningsförvaltningen, för att erbjuda skolor särskilt pedagogiskt stöd i arbetet med familjehemsplacerade barn.

I riktlinjerna poängteras socialtjänstens ansvar att samordna och följa upp barnets skolgång och hälsa. Detta fråntar dock inte andra huvudmän så som landstinget och utbildningsförvaltningen ansvar utifrån sina verksamhetsområden.

Barnets ställning har stärkts genom krav på minst fyra besök i familjehemmet per år, varav två ska ha fokus på samtal med det enskilda barnet. Sammantaget innebär detta en högre ambitionsnivå som gagnar barnen samtidigt som detta kräver större insatser från socialtjänsten.

Kravet på utbildning av familjehemmet både innan och under en placering samt handledning till familjehemmet ingår också i de nya riktlinjerna.

Förvaltningen föreslår därmed att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 juni 2013 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen och översända den till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jaime Barrios (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Therese Carlborg m.fl. (M), ledamoten Malin Björk (C) och tjänstgörande ersättaren Ivar Järnefors (FP), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Riktlinjerna är väl utformade och det är bra att de utvecklar flera områden som tidigare var otillräckligt belysta. Riktlinjerna är dock mycket omfattande och ibland mångordiga, vilket kan uppfattas svårhanterligt. Socialstyrelsens handbok kan också rekommenderas som ett stöd.

Förslaget kring barnets socialsekreterare är bra. Viktigt är dock att inte helt överge socialtjänstlagens normalitetsprincip. Barnet ska ha någon att vända sig till, men ska i första hand känna förtroende för familjehemmet.

Förstärkt tillsyn avseende privatplaceringar och avsnittet på sid 9, 5e stycket är otydligt och behöver ses över. Ett medgivande till en familj om att ta emot ett barn, en privatplacering enl. 6 kap 6§ SoL, är inte ett beslut om vård. Det finns inte heller någon möjlighet att återta medgivandet. Eftersom medgivandet ges i vårdnadshavarens hemkommun men avser ett hem som mycket väl kan ligga någon annanstans är det oklart vad som ska övervägas. Vården kan inte avbrytas. I socialstyrelsens handbok sid 69-71 beskrivs detta på ett tydligt sätt. Den förstärkta tillsynen med två handläggare i alla ärenden och dubbelt så många besök kommer att kräva mer resurser.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar i huvudsak enligt förvaltningens förslag.
2. Socialnämnden beslutar att ett år efter ikraftträdandet redovisa en uppföljning av hur de nya riktlinjerna efterlevs runt om i staden.
3. Socialnämnden säger också följande

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar.

Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12, - barn har dels rätt att få sin röst hörd, men dels också rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutas om hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka.

Det framgår inte heller på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Det borde dokumenterats i så fall.

När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig mycket längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt det är möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och det är en av de främsta skyddsfaktorerna att det går bra för barnet i skolan.

Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, t.ex. att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser. Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore det rimligt att nämnden får en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna runt om i staden.

Reservation anfördes av ledamoten Inger Stark (V) enligt följande.

1. Socialnämnden godkänner i huvudsak förslaget till revidering av nuvarande riktlinjer för familjehemsvård av barn och ungdomar.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen för vidare befordran till kommunfullmäktige.

3. Därutöver anför nämnden:

I stort sett tycker vi att förslaget till reviderade riktlinjer är bra. Dock saknas en del som vi har med i vår motion om familjehemsplacerade barn.

För att riktlinjerna och förslagen i vår motion ska kunna verkställas krävs det utökade resurser till den sociala barn- och ungdomsvården. Socialtjänsten i stadsdelsnämnderna har stora svårigheter att uppfylla socialtjänstlagen. För att varje placerat barn eller ungdom ska kunna få sin egen socialsekreterare krävs fler anställda. Vi utgår från att budgeten förstärks senast i samband med att kommunstyrelsen behandlar tertiärrapport 1. Allt annat är otänkbart.

Funktionshinderrådet påpekar i sitt protokoll från den 21 mars att det också finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning som är familjehemsplacerade. Rådet saknar i vår motion en skrivning om att dessa barn och ungdomar måste garanteras habiliteringsinsatser. Men det saknas så vitt vi kan se även i förvaltningens förslag till riktlinjer. Ett självklart krav som bör läggas till.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Marie Ljungberg Schött m.fl. (M), ledamoten Ann-Katrin Åslund (FP), ledamoten Stina Bengtsson (C) och ledamoten Ewa Samuelsson (KD) enligt följande.

Stockholms stad har ett stort ansvar för att se till att de placeringar av barn och unga som genomförs håller hög kvalitet.

I och med de nya riktlinjerna blir barnperspektivet i familjevården tydligare. Barnet ska hela tiden ha möjlighet att framföra sina egna synpunkter och dessa ska lyssnas till under hela processen och det är barnets bästa som är avgörande vid beslut om vård- eller behandlingsinsats. Varje placerat barn har en egen särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet och som ska träffa barnet minst fyra gånger per år. Barnets socialsekreterare ska föra enskilda samtal med barnet, vilket kan ske på annan plats än i familjehemmet om barnet önskar detta. När det rör yngre barn eller barn som nyligen har placerats kan tätare kontakt behövas.

Det är viktigt att staden lägger kraft och fokus på att arbeta med oanmälda besök i familjehem. Om det inte finns särskilda skäl bör minst ett besök per år vara oanmält. Arbetet med oanmälda besök ska vara ett viktigt instrument och genomföras generöst. Finns det misstankar om problem måste besöket ske omgående. Det ska tydligt framgå i avtalen att familjehemmen fått information om att stadsdelsnämnderna kan göra oanmälda besök.

Särskilt uttalande gjordes av tjänstgörande ersättaren Bengt Roxne m.fl. (S) enligt följande.

Det är lovvärt att bestämmelserna om socialsekreterare och barn i familjevård skärps. Syftet är bland annat att barnet ska få ha en egen socialsekreterare under hela tiden

vården pågår. Barnperspektivet måste alltid genomsyras i kontakter och beslut på välfärdskontoret.

Det innebär att barnens väl och framtida möjligheter till ett gott liv måste prioriteras och vara vägledande för samtliga överväganden som görs. Barnets egna behov av stöd ska utredas i anslutning till traditionell biståndshandläggning.

Att sätta barnets bästa i centrum är en rimlig målsättning, tyvärr kan Stockholm idag inte leva upp till detta vilket är beklagligt. En orsak är de genomförda nedskärningar gör att personalen går på knäna. En rad enkäter med professionen visar att så är fallet. Stadens egen granskning visar att det får konsekvenser. När man läser *Granskning av sociala barnvården vid Rinkeby-Kista och Enskede-Årsta-Vantör, Dnr 1.3-667/2012* blir detta tydligt. Granskningen är genomförd av stadens socialtjänstinspektörer som kommer med en rad kritiska synpunkter.

I Rinkeby-Kista fann inspektörerna att rättsäkerheten påverkades av att en tredjedel av utredningarna saknade beslut om förlängning av utredningstiden. Yttermera påverkades rättsäkerheten av att tiden för förhandsbedömningarna inte kunde hållas.

I Enskede-Årsta-Vantör fanns en tillgänglighetsproblematik som påverkades av den snäva bedömning som tillämpades vid förhandsbedömningarna och ställningstagandet att inte inleda en utredning. Det visar sig även att vid föreslagna insatser så motsvarade inte dessa de behov som framkommit vid utredningen. I Enskede-Årsta-Vantör riskeras rättsäkerheten av att förhandsbedömningarna har en tendens att bli omfattade och tiden inför ställningstagandet överskreds. Det har till och med saknats skriftligt beslutsunderlag i några av ärendena som granskats.

Det är bra att man har regler som sätter barnets bästa först, men utan resurser så är det är det svårt att se hur man kan leva upp till dessa reglers intentioner.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av vice ordföranden Jan Valeskog m.fl. (S) och ledamoten Per Olsson m.fl. (MP) enligt följande.

Att i huvudsak besluta enligt förvaltningens förslag till beslut

Att därutöver tillägga följande

Det är ett framsteg att nu reviderade riktlinjer tas fram när det gäller familjehemsvård av barn och ungdomar och vi ansluter oss i huvudsak till de kloka synpunkter som utbildningsförvaltningen tagit fram.

Vi vill dock särskilt lyfta att förslaget ska tas fram utifrån Barnkonventionens artikel 12, som inte är nämnd i texten. Den handlar inte bara om barns och ungdomars rätt att bli hörda, utan även att de, utifrån ålder och mognad, också har rätt till ett inflytande när det gäller förhållanden som påverkar deras liv. Detta måste även gälla om det skulle bli aktuellt med ett skolbyte. Här måste tas hänsyn till valfriheten när det gäller att välja skola.

Utbildningsförvaltningen har invändningar emot förslaget att ett åtgärdsprogram ska tas fram om en elev som byter hem också behöver byta skola. Vi respekterar lagens skrivningar när det gäller vem som ska besluta om en åtgärdsplan ska skrivas, men vill ändå peka på vikten av att den mottagande skolan får den information skolan behöver, för att kunna göra ett bra jobb, vare sig eleven anses behöva särskilt stöd eller inte. Och den informationen behöver inte ens alltid vara skriftlig. Här blir det också mycket viktigt att eleven och vårdnadshavaren får säga sitt.

Reservation anfördes av Marina Gunnmo Grönros m.fl. (V) enligt följande.

Att nämnden beslutar delvis enligt förvaltningens förslag.
Att därutöver vill vi framföra följande.

Barn som växer upp i samhällsvård riskerar som grupp en ogynnsam utveckling över tid. Som grupp har dessa barn mycket höga risker för självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas i skolan. Det har visat sig att skolmisslyckanden är en nyckelfaktor för att förstå deras ogynnsamma utveckling. Omvänt har frånvaron av skolmisslyckanden visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.

Placerade barn, trots normalbegåvning, underpresterar ofta i skolan. De placerade barnen har som grupp väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga, oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsformen.

När samhället gjort bedömningen och fattat beslut om att dessa barn inte kan leva med sina vårdnadshavare har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar för dessa barn. Mot bakgrund av detta måste socialnämnden och utbildningsnämnden i Stockholms stad gemensamt säkra de placerade barnens rätt till utbildning.

Enligt 29 kap. 13§ skollagen ska huvudmannen för skolan samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Socialtjänsten ska vara aktiv för att få fram de underlag som behövs. I utredningen behöver socialtjänsten inhämta relevant information om barnets skolsituation. I de fall barnets rätt till utbildning eftersatts behöver skolan kartlägga barnets kunskapsutveckling, inlärningsmässiga förutsättningar och eventuella behov av särskilt stöd. Flera kommuner genomför därför en pedagogisk utredning i samband med utredningen för att synliggöra kunskapsluckor och kartlägga elevens förutsättningar för lärande. Exempel på detta är Skolfam en modell som används på flera orter i Sverige.

Den avlämnande skolan behöver idag se till att det finns dokumentation om elevens skolgång som individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen, betyg, eventuella utredningar och åtgärdsprogram.

Allt detta framgår av och har stöd i Socialstyrelsens och Skolverkets gemensamma vägledning *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*, som nyligen utkommit.

Mot bakgrund av det som nu sagts stödjer vi att det av riktlinjerna ska framgå att den avlämnande skolan vid familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

I motsats till förslaget till beslut föreslår vi att dessa delar i de föreslagna riktlinjerna ska kvarstå.

Bromma stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Cecilia Obermüller m.fl. (MP) enligt följande.

Stadsdelsnämnden beslutar att

1. föreslå att till del bifalla de reviderade riktlinjerna och förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. tydliggöra att utan tillräckligt goda arbetsförhållanden för socialsekreterare och en resurstilldelning för att kunna utföra ett rättssäkert och gott kvalitativt arbete är alla riktlinjer ett slag i luften.
3. att ett år efter ikraftträdandet redovisa en uppföljning av hur de nya riktlinjerna efterlevs runt om i staden.
4. komplettera enligt följande

Förvaltningens svar är mycket välutformat och de förtydliganden man för fram är mycket relevanta.

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar. Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12, barn har dels rätt att få sin röst hörd, men dels också rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutar om hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka. Uppföljningar och regelbunden granskning behöver klarläggas. Omständigheter kan förändras och det ska inte hamna på barnen att fara illa innan en tillsyn av verksamheten sker.

De barn som placeras behöver ofta långvarigt stöd. De kan behöva hjälp med att bearbeta anknytningsstörningar som både ursprungsfamiljen kan vara orsaken till, men också själva separationen från ursprungsfamiljen likväl som omplaceringar hos jour- och familjehem. Genom att ge alla barn som placeras av socialtjänsten tillgång till psykologiskt stöd i form av terapi och hjälp att bearbeta sin oroliga uppväxtmiljö på sina villkor och efter sin utvecklingsnivå under en längre tid, kan psykisk ohälsa som depressioner, självskadebeteende, missbruk, PTSD, ångest och självmord förhindras eller undvikas.

Det framgår inte på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Detta borde i så fall dokumenterats.

När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig mycket längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt det är möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och det är en av de främsta skyddsfaktorerna att det går bra för barnet i skolan.

Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, t ex att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser.

Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore det rimligt att nämnden får en uppföljning av hur det har gått att följa de nya riktlinjerna runt om i staden.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Löwdin m.fl. (S) och Lillemor Samuelsson (V) enligt följande.

Barnperspektivet måste alltid genomsyra kontakter och beslut som genomförs inom socialtjänsten när det gäller barn och unga. Barnens/de ungas väl och framtida möjligheter måste komma i främsta rummet och vara vägledande för alla överväganden och beslut. Barnets/den unges egna behov av stöd ska alltid utredas i anslutning till annan biståndshandläggning som kan ske och som berör dem själva och deras situation.

Vi tycker det är bra med bestämmelser om att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet/den unge. Besök i familjehemmet ska ske minst fyra ggr/år och socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet även på annan plats. Det ger trygghet och är grunden för ett förtroendefullt samarbete mellan socialsekreteraren och barnet/den unge. Det kommer ställa betydligt större krav på professionen och förutsättningar för att klara detta måste skapas inom socialtjänsten i stadsdelsnämnderna genom att särskilt arbeta för att minimera personalomsättningen bland socialsekreterarna. Ambitionen kan annars bli ett slag i luften. Ser vi på dagens Stockholm är situationen inte den bästa, socialsekreterarna är överhopade med arbete. En rad enkäter med berörda yrkesgrupper liksom stadens egen granskning visar att professionen är hårt ansträngd. Någon ljusning med högre anslag och möjlighet att anställa fler är för närvarande inte heller i sikte.

Barnets/den unges bästa ska gå i första hand och det är utmärkt att reglerna kring familjehemsvården av barn och unga stramas upp. Men utan att det samtidigt tillförs mer resurser har vi svårt att se hur staden ska kunna leva upp till de nya reglernas intentioner. I förslaget saknas skrivningar kring samarbetet med skolan. Det torde inte vara obekant att det ofta finns problematik kring skolgången för placerade barn, även om de vistas i en familj, och det hade varit bra om riktlinjerna ägnat detta ett mer ingående intresse.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S) enligt följande.

1. Nämnden bifaller i huvudsak förvaltningens svar.
2. Däröver anför nämnden:

Funktionshindersrådet i socialnämnden påpekar att det också i familjehem finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning. De behöver garanteras habilitering. Detta krav måste säkerställas.

Barn placerade i familjehem ska få egen socialsekreterare, vilket är mycket bra. Denna märkbara utökning av arbete kräver fler socialsekreterare.

Vår sociala delegation är hårt belastad, sannolikt mest av alla i Stockholm. Det stora antalet ärenden och det ökande antalet sammanträden ser vi som ett tecken på att stadsdelsområdet blivit fört stort.

En fördubbling av besöken i familjehemmen leder till lika stor ökning i delegationen av rapporter från besöken. Detta behöver analyseras och eventuellt åtgärdas. I väntan på en delning av stadsdelsområdet kanske ytterligare en social delegation kan bli en lösning?

Farsta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Laura Roselli (V) enligt följande.

Enligt förslag till beslut samt följande.

- Nämnden uttalar sig att förslaget förutsätter en kraftig resursförstärkning av budgeten för stadsdelsnämnderna som möjliggör att dessa kan uppfylla socialtjänstlagen och som även innebär att varje placerat barn eller ungdom ska kunna få sin egen socialsekreterare.
- Barn och ungdomar med funktionsnedsättning som är familjehemsplacerade ska garanteras habiliteringsinsatser.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Eva Fagerhem m.fl. (S), Jessica Jormtun m.fl. (MP) och Carita Stenbacka Tenezakis (V) enligt följande.

1. Nämnden beslutar delvis enligt förvaltningens förslag

2. Därutöver vill vi framföra följande

Barn som växer upp i samhällsvård riskerar som grupp en ogynnsam utveckling över tid. Som grupp har dessa barn mycket höga risker för självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas i skolan. Det har visat sig att skolmisslyckanden är en nyckelfaktor för att förstå deras ogynnsamma utveckling. Samhället måste säkra de placerade barnens rätt till utbildning. Flera kommuner genomför därför en pedagogisk utredning i samband med utredningen för att synliggöra kunskapsluckor och kartlägga placerade barns förutsättningar för lärande. Exempel på detta är Skolfam en modell som används på flera orter i Sverige.

Enlig 29 kap. 13 § skollagen ska huvudmannen för skolan samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att falla illa. Socialtjänsten ska vara aktiv för att få fram de underlag som behövs. Den avlämnande skolan behöver idag se till att det finns dokumentation om elevens skolgång som individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen, betyg, eventuella utredningar och åtgärdsprogram.

Mot bakgrund av detta stödjer vi att det av riktlinjerna ska framgå att den avlämnande skolan vid en familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

En föreslagen förändring i de reviderade riktlinjerna handlar om att varje barn ska få en egen socialsekreterare. Något som förvaltningen redan anammat. För detta krävs emellertid utökad utbildning av dessa sekreterare om barns utveckling och behov, om traumatiserade barn, om samtals- och kommunikationsteknik med barn som varit/är psykosocialt utsatta, etc. Det behövs mer personal och utökade ekonomiska resurser för att kvalitén i familjehemsvården i enlighet med förslaget ska kunna upprätthållas. Härvidlag instämmer vi med förvaltningen.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Lars Jakobsson m fl. (MP) enligt följande.

Vi ställer oss bakom MP:s reservation.

MP i Hässelby/Vällingby vill göra följande tillägg, att vårt lagda förslag om uppföljning och redovisning av de placerade barn/ungdomarna och deras boende bör göras kontinuerligt och redovisas för den politiska nämnd minst en gång per kalenderår så att kvalitetssäkring uppnås. Vidare anser vi att de förbättrade föreslagna riktlinjer medför ökade kostnader varför en resurstilldelning är ett måste om riktlinjer ska bli mer än ord på ett papper. Det ökade resursbehovet förstärks av

socialtjänstinspektörernas kritiska synpunkter i rapporten Granskningen av sociala barnavården vid Rinkeby/Kista och Enskede/Årsta /Vantör.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Leif Larsson (V) enligt följande.

Jag ansluter mig till (V):s skrivning i socialnämnden.

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Bengt Roxne m.fl. (S) enligt följande.

Vi ansluter oss till (S):s skrivning i socialnämnden.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Catarina Agrell m.fl. (S) och Reijo Kittilä (V) enligt följande.

Stadsdelsnämnden framför följande som sitt svar på remissen.

1. Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.
2. Stadsdelsnämnden anför därutöver följande:

Även det nya förslaget till reviderade riktlinjer för familjevård är mycket ambitiöst och genomtänkt och blir ett bra stöd för handläggarna när de arbetar med dessa mycket svåra och krävande ärenden. Om det ska bli möjligt att i verkligheten leva upp till de nya riktlinjerna måste det tillföras resurser till stadsdelarnas individ- och familjeomsorg, precis som förvaltningen påpekar i sitt tjänsteutlåtande.

Kungsholmens individ- och familjeomsorg har under en lång rad av år fått anpassa sig till en krympande budgetram. Budgetunderlaget för de kommande budgetåren tyder på att denna utveckling fortsätter om den borgerliga alliansen får fortsätta styra staden. Då är det svårt att klara av nya eller utökade åtaganden oavsett om staden centralt fattar beslut om reviderade riktlinjer, hur väl motiverade de än är. Staden måste också se till att anslagen till individ- och familjeomsorgen höjs så att de fina riktlinjerna inte blir ett slag i luften och ett nytt svek mot de placerade barnen.

Stadens funktionshinderråd har pekat på en brist i det nuvarande förslaget. Det finns placerade barn och ungdomar med funktionsnedsättning i staden. Det finns ingen skrivning i förslaget om att dessa barn ska garanteras habiliteringsinsatser. Detta bör självklart läggas till.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Anita Lindskog m.fl. (S) enligt följande.

Delvis tillstyrka förvaltningens förslag till yttrande och därutöver framföra följande; Barnperspektivet måste alltid genomsyra kontakter och beslut som genomförs inom socialtjänsten när det gäller barn och unga. Barnens/de ungas väl och framtida möjligheter måste komma i främsta rummet och vara vägledande för alla överväganden och beslut. Barnets/den unges egna behov av stöd ska alltid utredas i anslutning till annan biståndshandläggning som kan ske och som berör dem själva och deras situation.

Vi tycker det är bra med bestämmelser om att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet/den unge. Besök i familjehemmet ska ske minst fyra ggr/år och socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet även på annan plats. Det ger trygghet och är grunden för ett förtroendefullt samarbete mellan socialsekreteraren och barnet/den unge. Det kommer ställa betydligt större krav på professionen och förutsättningar för att klara detta måste skapas inom socialtjänsten i stadsdelsnämnderna genom att särskilt arbeta för att minimera personalomsättningen bland socialsekreterarna. Ambitionen kan annars bli ett slag i luften. Ser vi på dagens Stockholm är situationen inte den bästa, socialsekreterarna är överhopade med arbete. En rad enkäter med berörda yrkesgrupper liksom stadens egen granskning visar att professionen är hårt ansträngd. Någon ljusning med högre anslag och möjlighet att anställa fler är för närvarande inte heller i sikte.

Barnets/den unges bästa ska gå i första hand och det är utmärkt att reglerna kring familjehemsvården av barn och unga stramas upp. Men utan att det samtidigt tillförs mer resurser har vi svårt att se hur staden ska kunna leva upp till de nya reglernas intentioner.

I förslaget saknas skrivningar kring samarbetet med skolan. Det torde inte vara obekant att det ofta finns problematik kring skolgången för placerade barn, även om de vistas i en familj, och det hade varit bra om riktlinjerna ägnat detta ett mer ingående intresse.

Funktionshindersrådet i socialnämnden påpekar att det också i familjehem finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning. De behöver garanteras habilitering. Detta krav måste säkerställas.

Reservation anfördes av ledamoten Shadi Larsson m fl. (MP) enligt följande.

1. att nämnden i huvudsak beslutar enligt förvaltningens förslag
2. att ett år efter ikraftträdandet redovisa en uppföljning av hur de nya riktlinjerna efterlevs runt om i staden
3. att därutöver anförda följande

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar.

Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12: barn har både rätt att få sin röst hörd, samt rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutas hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka.

Det framgår inte heller på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Det borde dokumenterats i så fall.

När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig mycket längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt det är möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och det är en av de främsta skyddsfaktorerna att det går bra för barnet i skolan.

Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, t ex att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser. Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore det rimligt att nämnden får en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Kerstin Aggefors m.fl. (S) enligt följande.

Att delvis bifalla förvaltningens förslag till beslut

Att därutöver anförda följande:

En bra familjevård för barn och ungdomar som av olika skäl inte kan bo kvar hemma måste vara utformad så att den ger ett fullgott stöd till alla inblandade.

Det är bra att bestämmelserna om socialsekreterare och barn i familjevård skärps. Syftet är bl. a att barnet ska ha en egen socialsekreterare under hela tiden som vården pågår. Barnperspektivet måste alltid genomsyra kontakter och beslut. Det innebär att barnets väl och framtida möjligheter till ett gott liv måste prioriteras och vara vägledande för samtliga överväganden som görs. Barnets egna behov av stöd ska utredas i anslutning till traditionell biståndshandläggning.

Att sätta barnets bästa i centrum är en rimlig målsättning men som en handläggare inte alltid kan leva upp till. En orsak är de genomförda nedskärningarna som gjort att personalen tidvis går på knäna.

I den granskning som stadens socialtjänstinspektörer genomfört i Rinkeby-Kista framgick att rättssäkerheten påverkades av att en tredjedel av utredningarna saknade beslut om förlängning av utredningstiden. Dessutom påverkades rättssäkerheten av att tiden för förhandsbedömningarna inte kunde hållas.

Förvaltningens förslag till svar på remissen är väl utformat. Vi socialdemokrater vill, särskilt mot bakgrund av bl. a ovanstående, understryka det som framförs om behovet av att mer resurser tillförs verksamheten. Detta för att motsvara de ökade krav på arbetsinsatser som ställs till följd av den förändrade lagstiftningen.

Reservation anfördes av ledamoten Anki Erdmann (V) enligt följande.

1. Att i huvudsak godkänna förvaltningens förslag.
2. Att därutöver anföras:

Det krävs utökade resurser till den sociala barn- och ungdomsvården. Socialtjänsten i stadsdelsnämnderna har stora svårigheter att uppfylla socialtjänstlagen. För att varje placerat barn eller ungdom ska kunna få sin egen socialsekreterare krävs fler anställda. Därför behöver budgeten för detta förstärkas.

Funktionshinderrådet påpekar i sitt protokoll från den 21 mars att det också finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning som är familjehemsplacerade. Dessa barn och ungdomar måste garanteras habiliteringsinsatser.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Birgitta Hald Svensson m.fl. (MP) enligt följande.

Vi stödjer Stefan Nilssons (MP) reservation i Socialnämnden från 26-03-2013.

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar. Men det saknas tydlig information om artikel 12.

Det borde också stå att alla barn enligt skollagen har rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att det familjehemsplacerade barnet ska nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Det ska inte bara stå att barnet har rätt till utbildning.

Att varje barn ska få besök minst fyra gånger årligen och ska ha sin egen socialsekreterare är bra. Men det kräver en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna.

Vi vill även poängtera hur viktigt det är att det finns en bra relation mellan socialtjänsten och kontaktfamiljen.

Socialtjänsten måste kunna vara flexibel och agera snabbt, det kan handla om ekonomi eller trakasserier av närstående familjemedlemmar till det placerade barnet eller ungdomen.

För att detta ska kunna ske plus alla andra satsningar som nämns i rapporten behövs mer resurser.

Vi utgår att från att budgeten förstärks senast i samband med att kommunstyrelsen behandlar tertiärrapport 1. Annars förstår vi inte riktigt hur detta ska gå ihop.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Ewa Larsson m.fl. (MP) enligt följande.

Socialtjänstlagen understryker att det är Barnets Bästa som ska vara avgörande vid handläggning av frågor som rör barn, tydlighet är viktig då FN:s Barnkonvention ännu ej införlivats i svensk lagstiftning.

Vi gläder oss över det förstärkta barnperspektivet och att barns delaktighet i hela utredningsarbetet har förtydligats samt att dokumentationen däromkring ska förstärkas. Omhändertagna barn ska få en särskild socialsekreterare utsedd om vård ges i familjehem eller i hem för vård eller boende, de ska träffas regelbundet och omprövningar av placering ske oftare. Att barnet får en självständig ställning att kommunicera med känd ansvarig socialsekreterare utan att fosterhemsföräldrar eller personal på hvb-hem är närvarande stärker Barnets Rätt.

Vi ser i likhet med förvaltningen att allt detta medför ytterligare arbete i en redan belastad verksamhet. De ekonomiska konsekvenserna av detta innebär att mer pengar måste budgeteras till stadsdelsnämnden för att göra det möjligt för socialtjänsten att nyanställa personal för att kunna genomföra ett bra arbete i enlighet med de reviderade

Särskilt uttalande gjordes av ledamot Claes Elmgren m.fl. (S) enligt följande.

Barnperspektivet måste alltid genomsyra kontakter och beslut som genomförs inom socialtjänsten när det gäller barn och unga. Barnens/de ungas väl och framtida möjligheter måste komma i främsta rummet och vara vägledande för alla överväganden och beslut.

Barnets/den unges egna behov av stöd ska alltid utredas i anslutning till annan biståndshandläggning som kan ske och som berör dem själva och deras situation.

Vi tycker det är bra med bestämmelser om att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet/den unge. Vi finner att det är särskilt bra att besök i familjehemmet ska ske minst fyra ggr/år och socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet även på annan plats. Det ger trygghet och är grunden för ett förtroendefullt samarbete mellan socialsekreteraren och barnet/den unge.

Vi konstaterar samtidigt att det kommer ställa betydligt större krav på professionen. För att klara detta måste förutsättningar skapas för socialtjänsten. Utöver att det kommer att krävas mer resurser krävs också insatser för att minimera personalomsättningen bland socialsekreterarna. De nya riktlinjerna riskerar annars att bli ett slag i luften. En rad enkäter med berörda yrkesgrupper liksom stadens egen granskning visar att professionen är hårt ansträngd. Utan att det samtidigt tillförs mer

resurser har vi svårt att se hur staden ska kunna leva upp till de nya reglernas intentioner.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Rudy Espinoza (V) enligt följande.

1. Nämnden beslutar delvis enligt förvaltningens förslag.
2. Därutöver vill vi framföra följande:

Barn som växer upp i samhällsvård riskerar som grupp en ogynnsam utveckling över tid. Som grupp har dessa barn mycket höga risker för självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas skolan. Det har visat sig att skolmisslyckanden är en nyckelfaktor för att förstå deras ogynnsamma utveckling. Omvänt har frånvaron av skolmisslyckanden visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.

Placerade barn, trots normalbegåvning, underpresterar ofta i skolan. De placerade barnen har som grupp väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga, oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsformen.

När samhället gjort bedömningen och fattat beslut om att dessa barn inte kan leva med sina vårdnadshavare har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar för dessa barn. Mot bakgrund till detta måste socialnämnden och utbildningsnämnden i Stockholm stad gemensamt säkra de placerade barnens rätt till utbildning.

Enligt 29 kap. 13§ skollagen ska huvudmannen för skolan samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Socialtjänsten ska vara aktiv för att få fram de underlag som behövs. I utredningen behöver socialtjänsten inhämta relevant information om barnets skolsituation. I de fall barnets rätt till utbildning eftersatts behöver skolan kartlägga barnets kunskapsutveckling, inlärningsmässiga förutsättningar och eventuella behov av särskilt stöd. Flera kommuner genomför därför en pedagogisk utredning i samband med utredningen för att synliggöra kunskapsluckor och kartlägga elevens förutsättningar för lärande.

Exempel på detta är Skolfam en modell som används på flera orter i Sverige.

Den avlämnande skolan behöver idag se till att det finns dokumentation om elevens skolgång som individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen, betyg, eventuella utredningar och åtgärdsprogram.

Allt detta framgår av och har stöd i Socialstyrelsens och Skolverkets gemensamma vägledning *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*, som nyligen utkommit.

Mot bakgrund av det som nu sagts stödjer vi att det av riktlinjerna ska framgå att den avlämnande skolan vid en familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering. I motsats till förslaget till beslut föreslår vi att dessa delar i de föreslagna riktlinjerna ska kvarstå.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Rebwar Hassan m.fl. (MP) enligt följande.

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar. Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12, - barn har dels rätt att få sin röst hörd, men dels också rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutas om hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka.

Det framgår inte heller på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Det borde dokumenterats i så fall. När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig mycket längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och det är en av de främsta skyddsfaktorerna att det går bra för barnet i skolan. Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, t ex. att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser. Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore det rimligt att nämnden får en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna runt om i staden.

Röstförklaring avlämnades av ordföranden Jan Jönsson m.fl. (FP), ledamoten Andreas Lundin m fl. (M) och ledamoten Liliane Svensson m.fl. (S) enligt följande.

Av sidan 23 i förslaget till riktlinjer framgår att de synpunkter Vänsterpartiet framlägger redan är beaktade.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Ornina Younan m.fl. (S) och Jonas Ljungstedt (V) enligt följande.

Att i huvudsak bifalla förvaltningens svar på remissen.
Att därutöver anföra följande

Funktionshindersrådet i socialnämnden påpekar att det också i familjehem finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning. De behöver garanteras habilitering.

Detta krav måste säkerställas.

Barn placerade i familjehem ska få egen socialsekreterare, vilket är mycket bra.
Denna märkbara utökning av arbete kräver fler socialsekreterare.

En fördubbling av besöken i familjehemmen leder till lika stor ökning i delegationen av rapporter från besöken. Detta behöver analyseras och eventuellt åtgärdas.

Södermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Anders Göransson m.fl. (S), Erik Malm m.fl. (MP) och Gunnar Ågren (V) enligt följande.

1. Nämnden bifaller i huvudsak förvaltningens svar.
2. Däröver anför nämnden:

Även i familjehem finns barn och ungdomar med funktionsnedsättning. De behöver garanteras habilitering. Detta krav måste säkerställas.

Barn placerade i familjehem ska få egen socialsekreterare, vilket är mycket bra.
Denna märkbara utökning av arbete kräver fler socialsekreterare. Ytterligare arbetsuppgifter till en grupp som redan har en pressad arbetssituation riskerar att leda till att andra arbetsuppgifter blir eftersatta.

Socialstyrelsen har i de nya allmänna råden föreskrivit att barnet *bör* besökas minst fyra gånger per år. Socialförvaltningen anser att alla barn *ska* besökas minst fyra gånger per år.

Stadsdelsnämnden ställer sig bakom socialförvaltningen skrivning.

En fördubbling av besöken i familjehemmen leder till stor ökning i den sociala delegationen av rapporter från besöken. Detta behöver analyseras och eventuellt åtgärdas.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Majvi Andersson m.fl. (S) enligt följande.

Barnperspektivet måste alltid genomsyra kontakter och beslut som genomförs inom socialtjänsten när det gäller barn och unga. Barnens/de ungas väl och framtida möjligheter måste komma i främsta rummet och vara vägledande för alla

överväganden och beslut. Barnets/den unges egna behov av stöd ska alltid utredas i anslutning till annan biståndshandläggning som kan ske och som berör dem själva och deras situation.

Vi tycker det är bra med bestämmelser om att det ska finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet/den unge. Besök i familjehemmet ska ske minst fyra ggr/år och socialsekreteraren ska föra enskilda samtal med barnet även på annan plats. Det ger trygghet och är grunden för ett förtroendefullt samarbete mellan socialsekreteraren och barnet/den unge. Det kommer att ställa betydligt större krav på professionen och förutsättningar för att klara detta måste skapas inom socialtjänsten i stadsdelsnämnderna genom att särskilt arbeta för att minimera personalomsättningen bland socialsekreterarna. Ambitionen kan annars bli ett slag i luften. Ser vi på dagens Stockholm är situationen inte den bästa, socialsekreterarna är överhopade med arbete. En rad enkäter med berörda yrkesgrupper liksom stadens egen granskning visar att professionen är hårt ansträngd. Någon ljusning med högre anslag och möjlighet att anställa fler är för närvarande inte heller i sikte.

Barnets/den unges bästa ska gå i första hand och det är utmärkt att reglerna kring familjehemsvården av barn och unga stramas upp. Men utan att det samtidigt tillförs mer resurser har vi svårt att se hur staden ska kunna leva upp till de nya reglernas intentioner.

I förslaget saknas skrivningar kring samarbetet med skolan. Det torde inte vara obekant att det ofta finns problematik kring skolgången för placerade barn, även om de vistas i en familj, och det hade varit bra om riktlinjerna ägnat detta ett mer ingående intresse.

Särskilt uttalande gjordes av Jenny Norberg (V) enligt följande.

Barn som växer upp i samhällsvård riskerar som grupp en ogynnsam utveckling över tid. Som grupp har dessa barn mycket höga risker för självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas i skolan. Det har visat sig att skolmisslyckanden är en nyckelfaktor för att förstå deras ogynnsamma utveckling. Omvänt har frånvaron av skolmisslyckanden visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.

Placerade barn, trots normalbegåvning, underpresterar ofta i skolan. De placerade barnen har som grupp väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga, oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsformen.

När samhället gjort bedömningen och fattat beslut om att dessa barn inte kan leva med sina vårdnadshavare har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar för dessa barn. Mot bakgrund av detta måste socialnämnden och utbildningsnämnden i Stockholm stad gemensamt säkra de placerade barnens rätt till utbildning.

Enlig 29 kap. 13§ skollagen ska huvudmannen för skolan samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att falla illa. Socialtjänsten ska vara aktiv för att få fram de underlag som behövs. I utredningen behöver socialtjänsten inhämta relevant information om barnets skolsituation. I de fall barnets rätt till utbildning eftersatts

behöver skolan kartlägga barnets kunskapsutveckling, inlärningsmässiga förutsättningar och eventuella behov av särskilt stöd. Det är också viktigt att lyfta de åtgärder och stödinsatser som har haft positivt effekt på barnets/elevens studiesituation. Flera kommuner genomför därför en pedagogisk utredning i samband med utredningen för att synliggöra kunskapsluckor och kartlägga elevens förutsättningar för lärande. Exempel på detta är Skolfam en modell som används på flera orter i Sverige.

Den avlämnande skolan behöver idag se till att det finns dokumentation om elevens skolgång som individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen, betyg, eventuella utredningar och åtgärdsprogram.

Allt detta framgår av och har stöd i Socialstyrelsens och Skolverkets gemensamma vägledning *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*, som nyligen utkommit.

Mot bakgrund av det som nu sagts stödjer vi att det av riktlinjerna ska framgå att den avlämnande skolan vid en familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

I motsats till förslaget till beslut föreslår vi att dessa delar i de föreslagna riktlinjerna ska kvarstå.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

Stadsdelen beslutar

- Delvis bifalla enligt förvaltningens förslag till remissvar
- Att ett år efter ikraftträdandet redovisa en uppföljning av hur de nya riktlinjerna efterlevs runt om i staden
- Att också säga följande

Det är bra att FN:s barnkonvention är en av utgångspunkterna i de reviderade riktlinjerna för familjehemsvården av barn och ungdomar.

Det saknas emellertid tydlig information om artikel 12, barn har dels rätt att få sin egen röst hörd, men dels också rätt till verkligt inflytande utifrån ålder och mognad. Det räcker alltså inte med att lyssna på barnet, det ska synas i de insatser som beslutas om hur barn – inte minst de äldre – har getts möjlighet att faktiskt vara med och påverka. Uppföljningar och regelbunden granskning behöver kartläggas. Omständigheter kan förändras och det ska inte hamna på barnen att fara illa innan en tillsyn av verksamheten sker.

De barn som placeras behöver långvarigt stöd. De behöver hjälp med att bearbeta anknytningsstörningar som både ursprungsfamiljen kan vara orsaken till, men också själva separationen från ursprungsfamiljen likväl som omplaceringar hos jour- och familjehem. Genom att ge alla barn som placeras av socialtjänsten tillgång till

psykologiskt stöd i form av terapi och hjälp att bearbeta sin oroliga uppväxtmiljö på sina villkor och efter sin utvecklingsnivå under en längre tid, kan psykisk ohälsa som depressioner, självskadebeteende, missbruk, PTSD, ångest och självmord förhindras eller undvikas.

Det framgår inte på vilket sätt barn och ungdomar varit delaktiga i framtagandet av de nya riktlinjerna. Har barn/ungdomar med erfarenhet av placering i familjehem tillfrågats på något sätt? Det borde dokumenterats i så fall.

När det gäller familjehemsplacerade barns skolgång, inleds stycket med att ”Alla barn har rätt att få utbildning”. Men skollagen sträcker sig längre än så; alla barn har enligt skollagen rätt att få den ledning och stimulans som behövs för att barnet ska nå så långt det är möjligt i sin kunskapsutveckling. Detta borde framgå av riktlinjerna för barn i samhällets vård, inte minst eftersom det generellt är mycket lägre förväntningar på dessa barn och det är en av de främsta skyddsfaktorerna att det går bra för barnet i skolan.

Flera goda förändringar, som ju är påkallade i och med lagändringar från 1 januari, t ex. att barnet ska få besök minst fyra gånger årligen och att varje familjehemsplacerat barn ska ha en egen namngiven socialsekreterare, kommer att kräva mer ekonomiska resurser. Det är viktigt att de nya riktlinjerna följs upp. Inom ett år vore rimligt att nämnden får en uppföljning om hur det har gått att följa de nya riktlinjerna runt om i staden.

Reservation anfördes av tjänstgörande ersättaren Jaime Barrios (V) enligt följande.

1. Nämnden beslutar delvis enligt förvaltningens förslag
2. Därutöver vill vi framföra följande

Barn som växer upp i samhällsvård riskerar som grupp en ogynnsam utveckling över tid. Som grupp har dessa barn mycket höga risker för självmord, missbruk, kriminalitet, bidragsberoende och tonårsföräldraskap.

Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur de lyckas i skolan. Det har visat sig att skolmisslyckanden är en nyckelfaktor för att förstå deras ogynnsamma utveckling. Omvänt har frånvaron av skolmisslyckanden visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.

Placerade barn, trots normalbegåvning, underpresterar ofta i skolan. De placerade barnen har som grupp väsentligt lägre utbildningsnivå vid vuxen ålder än andra jämnåriga, oavsett längden på placeringen, deras ålder vid placeringen eller placeringsformen.

När samhället gjort bedömningen och fattat beslut om att dessa barn inte kan leva med sina vårdnadshavare har samhället tagit på sig ett särskilt ansvar för dessa barn. Mot bakgrund av detta måste socialnämnden och utbildningsnämnden i Stockholm stad gemensamt säkra de placerade barnens rätt till utbildning.

Enlig 29 kap. 13§ skollagen ska huvudmannen för skolan samverka i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att falla illa. Socialtjänsten ska vara aktiv för att få

fram de underlag som behövs. I utredningen behöver socialtjänsten inhämta relevant information om barnets skolsituation. I de fall barnets rätt till utbildning eftersatts behöver skolan kartlägga barnets kunskapsutveckling, inlärningsmässiga förutsättningar och eventuella behov av särskilt stöd. Det är också viktigt att lyfta de åtgärder och stödinsatser som har haft positivt effekt på barnets/elevens studiesituation. Flera kommuner genomför därför en pedagogisk utredning i samband med utredningen för att synliggöra kunskapsluckor och kartlägga elevens förutsättningar för lärande. Exempel på detta är Skolfam en modell som används på flera orter i Sverige.

Den avlämnande skolan behöver idag se till att det finns dokumentation om elevens skolgång som individuell utvecklingsplan, skriftliga omdömen, betyg, eventuella utredningar och åtgärdsprogram.

Allt detta framgår av och har stöd i Socialstyrelsens och Skolverkets gemensamma vägledning *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*, som nyligen utkommit.

Mot bakgrund av det som nu sagts stödjer vi att det av riktlinjerna ska framgå att den avlämnande skolan vid en familjehemsplacering generellt ska ta fram en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram så att elevens behov av utbildning kan beskrivas inför en placering.

I motsats till förslaget till beslut föreslår vi att dessa delar i de föreslagna riktlinjerna ska kvarstå.

Särskilt uttalande gjordes av ordförande Therese Carlborg m fl. (M), ledamoten Malin Björk (C) och tjänstgörande ersättaren Ivar Järnefors (FP) enligt följande.

Socialtjänsten och den sociala delegationen på Östermalm har ett stort ansvar att se till att de placeringar av barn och unga som genomförs håller hög kvalitet.

Därför välkomnar vi förslaget till reviderade riktlinjer, som bland annat gör att barnperspektivet blir tydligare. Barnet ska hela tiden ha möjlighet att framföra sina egna synpunkter och dessa ska lyssnas till under hela processen. Att varje placerat barn ska ha en egen utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet och som ska träffa barnet minst fyra gånger per år kommer visserligen att innebära ökade krav på socialtjänsten men kommer i längden att vara till barnets bästa.

Den forskning som riktlinjerna hänvisar till, och som visar att placerade barn ofta har haft låga förväntningar på sig och presterat långt under sin förmåga, stämmer lyckligtvis inte in på de barn som Östermalm har placerat. I stället går över 90 % av ”våra” barn ut åk 9 med godkända betyg, och nästan lika många går ut gymnasiet. Detta är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn, och ett gott betyg åt socialtjänsten för det sätt placeringarna har genomförts och följts upp. Med de nya riktlinjerna torde förutsättningarna bli ännu bättre för att vården av de placerade barnen och ungdomarna ska hålla en god och hög kvalitet till barnens bästa.

